

Projekt z dnia 30.01.2026 r.

## **U S T A W A**

z dnia...

### **o zrównoważonym rozwoju miast**

#### **DZIAŁ 1**

#### **Przedmiot regulacji**

##### **Rozdział 1**

#### **Przepisy ogólne**

Art. 1. 1. Ustawa określa:

- 1) zasady prowadzenia polityki miejskiej;
- 2) podmioty prowadzące politykę miejską oraz tryb współpracy między nimi, w tym w ramach komitetów rozwoju;
- 3) zasady i formy współpracy jednostek samorządu terytorialnego w zakresie prowadzenia polityki miejskiej, w tym:
  - a) zasady tworzenia, organizacji i funkcjonowania związków rozwojowych,
  - b) zasady i tryb sporządzania, uchwalania oraz wykonywania kart rozwoju.

2. Przepisy art. 72-88 stosuje się odpowiednio do związków metropolitalnych.

Art. 2. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) krajowej strategii rozwoju terytorialnego – należy przez to rozumieć krajową strategię rozwoju terytorialnego, o której mowa w art. 14a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2025 r. poz. 198 i 1846), zwanej dalej „ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju”;
- 2) mieście centralnym – należy przez to rozumieć miasto wskazane w załączniku nr 1 do ustawy;
- 3) obszarze funkcjonalnym – należy przez to rozumieć obszar funkcjonalny, o którym mowa w art. 5 pkt 6a ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju;
- 4) obszarze związku rozwojowego – należy przez to rozumieć obszar ustalony na podstawie granic administracyjnych gmin wchodzących w skład związku rozwojowego;

- 5) planie zrównoważonej mobilności miejskiej – należy przez to rozumieć dokument stosowany do strategicznego planowania mobilności, o którym mowa w art. 3 pkt 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1679 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej, zmieniającego rozporządzenie (UE) 2021/1153 i (UE) nr 913/2010 oraz uchylającego rozporządzenie (UE) nr 1315/2013 (Dz. Urz. UE L 2024/1679 z 28.06.2024), zwanego dalej „rozporządzeniem nr 2024/1679”;
- 6) stowarzyszeniu – należy przez to rozumieć stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego, o których mowa w art. 84 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153 i 1436), zwanej dalej „ustawą o samorządzie gminnym”;
- 7) strategii rozwoju ponadlokalnego – należy przez to rozumieć strategię rozwoju ponadlokalnego, o której mowa w art. 10g ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym;
- 8) związku jednostek samorządu terytorialnego – należy przez to rozumieć związek komunalny, związek metropolitalny oraz związek rozwojowy;
- 9) związku komunalnym – należy przez to rozumieć związek międzygminny, o którym mowa w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, oraz związek powiatowo-gminny i związek powiatów, o których mowa w ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1684), zwanej dalej „ustawą o samorządzie powiatowym”;
- 10) związku metropolitalnym – należy przez to rozumieć związek metropolitalny, o którym mowa w ustawie z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim (Dz. U. z 2025 r. poz. 186) oraz w ustawie o związku metropolitalnym w województwie pomorskim (procedowana pod numerem UD214).

## Rozdział 2

### **Polityka miejska**

Art. 3. Przez politykę miejską rozumie się zespół działań prawnych, finansowych i planistycznych na rzecz zrównoważonego rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych, mających na celu wykorzystanie potencjału miast i ich obszarów funkcjonalnych dla policentrycznego rozwoju sieci osadniczej kraju, pobudzania wzrostu gospodarczego i tworzenia trwałych miejsc pracy oraz poprawy jakości życia mieszkańców, z poszanowaniem środowiska naturalnego.

Art. 4. Politykę miejską prowadzą:

- 1) Rada Ministrów;
- 2) samorząd województwa;
- 3) związki jednostek samorządu terytorialnego;
- 4) samorząd powiatowy i gminny.

Art. 5. Politykę miejską prowadzi się na podstawie strategii rozwoju, polityk publicznych, programów rozwoju, programów operacyjnych i programów służących realizacji umowy partnerstwa, o których mowa w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, oraz na podstawie instrumentów prawnych określonych w odrębnych przepisach.

Art. 6. 1. Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego koordynuje realizację polityki miejskiej na poziomie krajowym przez:

- 1) przygotowanie krajowych dokumentów określających kierunki rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych;
- 2) podejmowanie inicjatyw w zakresie instrumentów prawnych i finansowych, wspierających rozwój miast i ich obszarów funkcjonalnych;
- 3) współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami zrzeszającymi jednostki samorządu terytorialnego w zakresie wypracowywania rozwiązań na rzecz rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych;
- 4) podejmowanie inicjatyw, opracowywanie albo koordynowanie opracowywania dokumentów niezbędnych do aplikowania o środki finansowe z Unii Europejskiej lub inne zewnętrzne finansowanie działań wobec miast i ich obszarów funkcjonalnych, oraz ich negocjowanie;
- 5) opiniowanie wniosków jednostek samorządu terytorialnego o powołanie związków rozwojowych;
- 6) prowadzenie analiz i badań w zakresie rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych;
- 7) tworzenie płaszczyzny szerokiej i powszechnej debaty nad zagadnieniami dotyczącymi polityki miejskiej;
- 8) monitorowanie i ocena realizacji polityki miejskiej;
- 9) współpracę międzynarodową na rzecz polityki miejskiej, w tym w szczególności w ramach Unii Europejskiej oraz innych organizacji międzynarodowych.

2. Kierunki realizacji rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych uwzględnia się w krajowej strategii rozwoju terytorialnego.

3. Zarząd województwa prowadzi politykę miejską na poziomie regionalnym przez:

- 1) przygotowanie dokumentów strategicznych dotyczących rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych na obszarze województwa;
- 2) współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie wypracowywania rozwiązań na rzecz rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych.

4. Politykę miejską na poziomie regionalnym uwzględnia się w strategii rozwoju województwa lub odrębnym dokumencie strategicznym.

## DZIAŁ 2

### **Związek rozwojowy**

#### Rozdział 1

#### **Przepisy ogólne**

Art. 7. 1. Związek rozwojowy jest zrzeszeniem miasta centralnego oraz gmin lub gmin i powiatów, powiązanych funkcjonalnie z miastem centralnym, z zachowaniem zasady ciągłości przestrzennej.

2. Zasada ciągłości przestrzennej jest zachowana, gdy:

- 1) każda gmina należąca do związku rozwojowego bezpośrednio graniczy przynajmniej z jedną gminą należącą do związku rozwojowego;
- 2) do związku rozwojowego należy każda gmina, która graniczy wyłącznie z innymi gminami należącymi do związku rozwojowego.

3. Powiat może wejść w skład związku rozwojowego także w przypadku, gdy do związku rozwojowego nie należą wszystkie gminy z obszaru tego powiatu.

4. Jeżeli struktura osadnicza i przestrzenna, zaawansowanie procesów urbanizacyjnych i silne powiązania funkcjonalne, w szczególności powiązania transportowe, przekraczają granice administracyjne województwa, w którym znajduje się miasto centralne, w skład związku rozwojowego może wejść jednostka samorządu terytorialnego znajdująca się poza granicami tego województwa.

5. Jednostka samorządu terytorialnego może należeć do jednego związku rozwojowego.

Art. 8. 1. Związek rozwojowy wykonuje zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.

2. Związek rozwojowy ma osobowość prawną.

3. Samodzielność związku rozwojowego podlega ochronie sądowej.

Art. 9. 1. Zadania związane z przygotowaniem organizacyjnym i prawnym związku rozwojowego wykonuje Pełnomocnik do spraw utworzenia związku rozwojowego, zwany dalej „pełnomocnikiem”, którego funkcje pełni organ wykonawczy miasta centralnego, a w przypadku związku rozwojowego wspólnego dla co najmniej dwóch miast centralnych - organ wykonawczy miasta centralnego o większej populacji.

2. Do zadań pełnomocnika należy w szczególności:

- 1) przygotowanie projektu statutu związku rozwojowego oraz uzyskanie wymaganych opinii;
- 2) przedłożenie projektu statutu do uchwalenia przez zgromadzenie związku rozwojowego na pierwszej sesji;
- 3) opracowanie projektu uchwały w sprawie pierwszego budżetu związku rozwojowego oraz projektów innych niezbędnych uchwał;
- 4) zwołanie pierwszej sesji zgromadzenia związku rozwojowego.

3. Pełnomocnik wykonuje zadania i kompetencje organów związku rozwojowego od dnia jego utworzenia:

- 1) w przypadku zgromadzenia związku rozwojowego – do rozpoczęcia jego pierwszej sesji;
- 2) w przypadku organu wykonawczego – do jego wyboru.

4. Pełnomocnik zwołuje pierwszą sesję zgromadzenia związku rozwojowego w terminie miesiąca od dnia utworzenia związku rozwojowego.

5. Obsługę pełnomocnika zapewnia urząd miasta centralnego, a w przypadku, o którym mowa w art. 14 ust. 2 pkt 2, biuro związku międzygminnego, związku powiatowo-gminnego lub stowarzyszenia. Po utworzeniu związku rozwojowego obsługę pełnomocnika zapewnia biuro związku.

Art. 10. 1. Ustrój związku rozwojowego jest uregulowany w statucie.

2. Statut określa w szczególności:

- 1) zasady przystępowania jednostek samorządu terytorialnego do związku rozwojowego i występowania z niego, a także dokonywania rozliczeń majątkowych i finansowych z tytułu występowania ze związku rozwojowego;
- 2) zasady finansowania zadań publicznych realizowanych przez związek rozwojowy, w tym rodzaje i wysokości składek;

- 3) organizację wewnętrzną oraz tryb działania zgromadzenia związku rozwojowego, w tym zasady podejmowania uchwał;
- 4) skład, zasady oraz tryb powoływania i odwoływania członków organu wykonawczego związku rozwojowego.

3. Projekt pierwszego statutu związku rozwojowego pełnomocnik przekazuje do zaopiniowania przez organy:

- 1) jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład związku rozwojowego;
- 2) samorządu województwa lub województw, jeżeli w skład związku rozwojowego wchodzi jednostki samorządu terytorialnego znajdujące się w co najmniej dwóch województwach.

4. Organy, o których mowa w ust. 3, wydają opinię w terminie 60 dni od dnia otrzymania projektu statutu związku rozwojowego. Po bezskutecznym upływie tego terminu projekt statutu uznaje się za pozytywnie zaopiniowany.

5. Projekt pierwszego statutu związku rozwojowego jest uchwalany na pierwszej sesji zgromadzenia związku rozwojowego, bezwzględną większością głosów delegatów, o których mowa w art. 28 ust. 2.

Art. 11. 1. Związek rozwojowy może tworzyć stowarzyszenia z jednostkami samorządu terytorialnego i ich związkami. Związek rozwojowy może również przystępować do już zarejestrowanych stowarzyszeń.

2. Do stowarzyszeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261), z tym że do utworzenia stowarzyszenia jest wymaganych co najmniej 3 założycieli.

3. Związek rozwojowy może tworzyć międzynarodowe zrzeszenia społeczności lokalnych i regionalnych oraz przystępować do takich zrzeszeń.

Art. 12. Związek rozwojowy jest instrumentem rozwoju terytorialnego, o którym mowa w:

- 1) rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azyłu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa

Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159, z późn. zm.);

- 2) rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 60, z późn. zm.).

Art. 13. 1. Nadzór nad działalnością związku rozwojowego sprawują Prezes Rady Ministrów oraz wojewoda, a w zakresie spraw finansowych – regionalna izba obrachunkowa.

2. Jeżeli w skład związku rozwojowego wchodzi jednostki samorządu terytorialnego z co najmniej dwóch województw, nadzór, o którym mowa w ust. 1, sprawują wojewoda oraz regionalna izba obrachunkowa, właściwi miejscowo dla miasta centralnego.

3. Do nadzoru nad działalnością związku rozwojowego stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 7 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2025 r. poz. 581 i 1535), zwanej dalej „ustawą o samorządzie województwa”.

## Rozdział 2

### **Tworzenie związku rozwojowego**

Art. 14. 1. Związek rozwojowy jest tworzony przez Radę Ministrów.

2. Związek rozwojowy powstaje na wniosek organu wykonawczego miasta centralnego, w trybie:

- 1) utworzenia związku od nowa, albo
- 2) utworzenia związku z przekształcenia stowarzyszenia, związku międzygminnego lub powiatowo-gminnego.

Art. 15. 1. Pełnomocnik składa wniosek o utworzenie związku rozwojowego, zwany dalej „wnioskiem”, do wojewody właściwego miejscowo ze względu na siedzibę miasta centralnego.

2. Wniosek zawiera:

- 1) nazwę związku rozwojowego, adres siedziby jego władz oraz określenie jego obszaru i granic;
- 2) uzasadnienie utworzenia związku rozwojowego, w szczególności w zakresie zaistnienia przesłanek, o których mowa w art. 19 ust. 2.

3. Do wniosku pełnomocnik dołącza:

- 1) projekt statutu związku rozwojowego;
- 2) opinie organów jednostek samorządu terytorialnego, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 1;

3) opinie organów samorządu województwa, o których mowa w art. 10 ust. 3 pkt 2, obejmujące ocenę obszaru i granic związku rozwojowego.

4. Wojewoda, po otrzymaniu wniosku, niezwłocznie przekazuje go wraz z dokumentami, o których mowa w ust. 3, ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego.

5. Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego, w terminie miesiąca od dnia otrzymania wniosku, opiniuje go pod względem zgodności ze średniookresową strategią rozwoju kraju oraz krajową strategią rozwoju terytorialnego, a następnie przekazuje go, wraz ze swoją opinią, ministrowi właściwemu do spraw administracji publicznej.

6. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, w terminie miesiąca od dnia otrzymania wniosku, opiniuje go pod względem istnienia przesłanek, o których mowa w art. 7 ust. 1-4 i 6 oraz art. 19 ust. 2.

Art. 16. 1. Jeżeli związek powstaje z przekształcenia stowarzyszenia, związku międzygminnego lub związku powiatowo-gminnego w związek rozwojowy, do wniosku, poza dokumentami, o których mowa w art. 15 ust. 3, pełnomocnik dołącza odpowiednio:

- 1) uchwałę walnego zebrania członków stowarzyszenia,
- 2) uchwałę zgromadzenia związku międzygminnego lub związku powiatowo-gminnego - o wyrażeniu zgody na przekształcenie w związek rozwojowy.

2. Uchwały, o których mowa w ust. 1, właściwe organy podejmują większością 3/5 głosów ich składu, w głosowaniu jawnym.

3. Złożenie negatywnej opinii przez organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego, o której mowa w art. 15 ust. 3 pkt 2, jest równoznaczne z wystąpieniem tej jednostki ze stowarzyszenia, związku międzygminnego lub związku powiatowo-gminnego ze skutkiem natychmiastowym, o ile nie narusza to zasady ciągłości przestrzennej.

4. Związek rozwojowy z dniem utworzenia wstępuje we wszelkie prawa i obowiązki stowarzyszenia, związku międzygminnego lub związku powiatowo-gminnego, w tym w prawa i obowiązki związane z funkcją związku ZIT, o którym mowa w art. 34 ust. 5 ustawy z dnia 22 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2025 r. poz. 1733 i 1844).

5. Z dniem utworzenia związku rozwojowego, na wniosek pełnomocnika złożony do właściwego organu rejestrowego, organ ten wykreśla stowarzyszenie, związek międzygminny lub związek powiatowo-gminny, o czym zawiadamia wojewodę oraz pełnomocnika.



6. W zakresie nieuregulowanym, do wniosku dotyczącego utworzenia związku rozwojowego z przekształcenia stowarzyszenia, związku międzygminnego lub związku powiatowo-gminnego stosuje się odpowiednio art. 15.

Art. 17. 1. Organ wykonawczy związku rozwojowego, za uprzednią zgodą zgromadzenia związku rozwojowego wyrażoną w uchwale, składa wniosek o zmianę obszaru i granic związku rozwojowego do wojewody właściwego miejscowo ze względu na siedzibę związku rozwojowego.

2. W przypadku zmiany obszaru i granic związku rozwojowego związanej z wystąpieniem jednostki samorządu terytorialnego ze związku rozwojowego:

- 1) przyjęte przez związek strategie rozwoju i inne akty polityki publicznej,
- 2) uchwalone przez związek akty prawa miejscowego

- zachowują moc i obowiązują na nowym obszarze związku rozwojowego.

3. Akty prawne, o których mowa w ust. 2, zachowują moc i obowiązują na obszarze jednostki samorządu terytorialnego, która wystąpiła ze związku rozwojowego, do dnia wejścia w życie aktów prawnych przyjętych lub uchwalonych przez tę jednostkę.

4. W sprawach nieuregulowanych do zmiany obszaru i granic związku rozwojowego stosuje się odpowiednio art. 15.

Art. 18. 1. Organ wykonawczy związku rozwojowego, za uprzednią zgodą zgromadzenia związku wyrażoną w uchwale, składa wniosek o likwidację związku rozwojowego do wojewody właściwego miejscowo ze względu na siedzibę związku rozwojowego.

2. Uchwała, o której mowa w ust. 1, wymaga następcej akceptacji organu wykonawczego miasta centralnego.

Art. 19. 1. Rada Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw administracji publicznej, w drodze rozporządzenia:

- 1) tworzy związek rozwojowy, ustala jego nazwę, siedzibę władz oraz ustala jego obszar i granice, przez wskazanie jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w jego skład;
- 2) zmienia obszar i granice związku rozwojowego przez wskazanie jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w jego skład;
- 3) likwiduje związek rozwojowy.

2. Rada Ministrów wydaje rozporządzenia, o których mowa w ust. 1, mając na względzie:

- 1) istniejące formy współpracy komunalnej, w szczególności stowarzyszenia oraz związki komunalne;

- 2) strukturę osadniczą i przestrzenną uwzględniającą więzi społeczne, gospodarcze i kulturowe na tym obszarze;
- 3) zaawansowanie procesów urbanizacyjnych i powiązania funkcjonalne, w szczególności powiązania transportowe;
- 4) zasadę ciągłości przestrzennej;
- 5) przesłanki, o których mowa w art. 7 ust. 3, 4 i 6.

3. Utworzenie związku rozwojowego, zmiana jego obszaru i granic oraz jego likwidacja, następuje z dniem 1 stycznia roku następującego po roku wydania rozporządzenia, o którym mowa w ust. 1.

Art. 20. 1. Wojewoda może nieodpłatnie przekazać związkowi rozwojowemu nieruchomość Skarbu Państwa, z przeznaczeniem na siedzibę biura związku rozwojowego. Przepisu nie stosuje się do zasobu nieruchomości Skarbu Państwa, którym gospodaruje Agencja Mienia Wojskowego.

2. Przekazanie związkowi rozwojowemu nieruchomości Skarbu Państwa następuje na podstawie decyzji administracyjnej.

3. Organem odwoławczym w sprawach nabycia przez związek rozwojowy nieruchomości Skarbu Państwa jest minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa.

4. Ostateczna decyzja o przekazaniu związkowi rozwojowemu praw, które są albo mogą być ujawnione w księdze wieczystej, stanowi podstawę do wpisu w księdze wieczystej.

5. Postępowanie w przedmiocie wpisu w księdze wieczystej jest wolne od opłat sądowych.

## Rozdział 3

### **Zakres działania związku rozwojowego**

Art. 21. Związek rozwojowy wykonuje zadania własne oraz, o ile statut tak stanowi, zadania publiczne leżące w zakresie działania jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład związku rozwojowego, zwane dalej „zadaniami powierzonymi”.

Art. 22. 1. Zadania własne związku rozwojowego nie mogą naruszać zakresu działania jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład związku rozwojowego oraz zakresu działania samorządu województwa.

2. Do zadań własnych związku rozwojowego należą:

- 1) planowanie rozwoju obszaru związku rozwojowego;

- 2) koordynowanie kierunków rozwoju edukacji, z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy;
- 3) adaptacja do zmian klimatu i ochrony środowiska;
- 4) integrowanie organizatorów w publicznym transporcie zbiorowym organizowanym przez jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład związku rozwojowego oraz związki komunalne działające w całości lub w części na obszarze związku rozwojowego, w szczególności poprzez uchwalenie planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego;
- 5) mobilność miejska, w tym planowanie i koordynowanie rozwoju sieci transportowej na obszarze związku rozwojowego, w szczególności opiniowanie organizacji ruchu;
- 6) opiniowanie inwestycji celu publicznego w zakresie budowy, przebudowy infrastruktury transportowej, w szczególności dróg kolejowych oraz dróg publicznych (dróg krajowych i dróg wojewódzkich) na obszarze związku;
- 7) promowanie związku i jego obszaru.

Art. 23. 1. W przypadku zadań powierzonych, w statucie związku rozwojowego określa się:

- 1) katalog zadań powierzonych oraz sposób ich wykonania;
- 2) zasady dokonywania rozliczeń majątkowych i finansowych, w tym wysokość części zmiennej składki rocznej.

2. Powierzenie zadań następuje na podstawie zgodnych uchwał organów stanowiących zainteresowanych podmiotów.

3. Jeżeli związek rozwojowy został utworzony w trybie, o którym mowa w art. 14 ust. 2 pkt 2, zadania publiczne wykonywane przez stowarzyszenie, związek międzygminny lub związek powiatowo-gminny, które nie mieszczą się w katalogu zadań, o którym mowa w art. 22 ust. 2, mają charakter zadań powierzonych.

Art. 24. 1. Związek rozwojowy, poza zadaniami, o których mowa w art. 21, może:

- 1) wykonywać lub koordynować zadania publiczne należące do zakresu działania gminy, powiatu, związku komunalnego, samorządu województwa, powierzone mu przez jednostkę samorządu terytorialnego niewchodzącą w skład związku lub związek komunalny,
- 2) wykonywać zadania publiczne należące do zakresu działania administracji rządowej, w szczególności organ wykonawczy związku rozwojowego może pełnić funkcje i zadania publiczne starosty jako zespolonego organu administracji rządowej

- na podstawie porozumienia zawartego odpowiednio z jednostką samorządu terytorialnego, związkiem komunalnym albo organem administracji rządowej.

2. Na wykonanie zadań objętych porozumieniami, o których mowa w ust. 1, związek rozwojowy otrzymuje dotacje celowe, w kwocie określonej w tych porozumieniach.

Art. 25. 1. Zadania własne związku rozwojowego może wykonywać jednostka samorządu terytorialnego wchodząca w skład związku, o ile statut związku tak stanowi. Jednostka samorządu terytorialnego działa w takim przypadku w mieniu związku rozwojowego oraz na jego koszt.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, w statucie związku rozwojowego określa się:

- 1) katalog zadań dopuszczonych do wykonywania przez jednostkę samorządu terytorialnego oraz sposób ich wykonania;
- 2) zasady dokonywania rozliczeń finansowych.

3. Powierzenie zadań własnych związku rozwojowego jednostce samorządu terytorialnego następuje na podstawie zgodnych uchwał ich organów stanowiących.

Art. 26. 1. Związek rozwojowy może udzielać pomocy jednostkom samorządu terytorialnego wchodzącym w skład związku rozwojowego, w tym pomocy finansowej:

- 1) na realizację zadań publicznych tożsamyh przedmiotowo z zadaniami własnymi związku rozwojowego, lub
- 2) w celu wyrównania standardów dostępności i jakości usług społecznych, o których mowa w art. 29 pkt 8.

2. Jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład związku rozwojowego mogą udzielać pomocy związkowi rozwojowemu, w tym pomocy finansowej.

3. Pomocy finansowej, o której mowa w ust. 1 i 2, udziela się na podstawie art. 220 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1483, 1844 i 1846).

## Rozdział 4

### **Władze związku rozwojowego**

Art. 27. Organami związku rozwojowego są:

- 1) zgromadzenie związku rozwojowego, zwane dalej „zgromadzeniem”;
- 2) organ wykonawczy związku rozwojowego, zwany dalej „organem wykonawczym”.

Art. 28. 1. Zgromadzenie jest organem stanowiącym i kontrolnym związku rozwojowego.

2. W skład Zgromadzenia wchodzi:

- 1) wójtowie gmin wchodzących w skład związku rozwojowego (burmistrzowie, prezydenci miast) lub osoby przez nich upoważnione – w przypadku, gdy w skład związku wchodzi wyłącznie gminy,
  - 2) wójtowie gmin i starostowie powiatów, wchodzących w skład związku rozwojowego (burmistrzowie, prezydenci miast) lub osoby przez nich upoważnione – w przypadku, gdy w skład związku rozwojowego wchodzi gminy i powiaty
- zwani dalej „delegatami”.

3. W posiedzeniach zgromadzenia z głosem doradczym mogą uczestniczyć:

- 1) marszałek województwa lub marszałkowie województw, lub osoby przez nich upoważnione, w przypadku gdy w skład związku rozwojowego wchodzi jednostki samorządu terytorialnego położone na obszarze więcej niż jednego województwa;
- 2) partnerzy społeczni i gospodarczy, na zasadach określonych w statucie.

Art. 29. Do wyłącznej właściwości zgromadzenia należy:

- 1) podejmowanie uchwał w sprawie:
  - a) statutu związku rozwojowego i jego zmian,
  - b) karty rozwoju i jej zmian,
  - c) strategii rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego i jej zmian,
  - d) planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego i jego zmian,
  - e) planu zrównoważonej mobilności miejskiej i jego zmian,
  - f) planu adaptacji do zmian klimatu i jego zmian,
  - g) budżetu związku rozwojowego i jego zmian;
- 2) podejmowanie uchwał w sprawach majątkowych związku rozwojowego dotyczących:
  - a) zasad nabywania, zbywania i obciążania nieruchomości oraz ich wydzierżawiania lub wynajmowania na czas oznaczony, dłuższy niż 3 lata lub na czas nieoznaczony, o ile ustawy szczególne nie stanowią inaczej; uchwała zgromadzenia jest wymagana również w przypadku, gdy po umowie zawartej na czas oznaczony do 3 lat strony zawierają kolejne umowy, których przedmiotem jest ta sama nieruchomość; do czasu określenia zasad organ wykonawczy może dokonywać tych czynności wyłącznie za zgodą zgromadzenia,
  - b) emitowania obligacji oraz określania zasad ich zbywania, nabywania i wykupu,
  - c) zaciągania długoterminowych pożyczek i kredytów,

- d) ustalania maksymalnej wysokości pożyczek i kredytów krótkoterminowych zaciąganych przez organ wykonawczy oraz maksymalnej wysokości pożyczek i poręczeń udzielanych przez ten organ w roku budżetowym,
  - e) tworzenia spółek handlowych lub spółdzielni i przystępowania do nich oraz określania zasad wnoszenia wkładów, a także obejmowania, nabywania i zbywania udziałów i akcji,
  - f) tworzenia, przekształcania i likwidowania jednostek organizacyjnych związku rozwojowego oraz wyposażania ich w majątek;
- 3) podejmowanie uchwał w sprawie tworzenia stowarzyszeń i fundacji oraz ich rozwiązywania, a także przystępowania do nich lub występowania z nich oraz podejmowanie uchwał w sprawach współdziałania z innymi podmiotami i wydzielania na ten cel odpowiedniego majątku;
  - 4) podejmowanie uchwał harmonizujących działalność jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład związku rozwojowego – w zakresie zadań publicznych tożsamych przedmiotowo z zadaniami własnymi związku rozwojowego;
  - 5) podejmowanie uchwały w sprawie udzielenia lub nieudzielenia absolutorium organowi wykonawczemu z tytułu wykonania budżetu związku rozwojowego;
  - 6) rozpatrywanie sprawozdania z wykonania budżetu oraz sprawozdań finansowych związku rozwojowego;
  - 7) wydawanie rekomendacji dla jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład związku rozwojowego dotyczących aktów prawnych wydawanych przez te jednostki – w zakresie zadań publicznych tożsamych przedmiotowo z zadaniami własnymi związku rozwojowego;
  - 8) ustalanie standardów dostępności oraz jakości usług społecznych;
  - 9) powoływanie i odwoływanie członków organu wykonawczego związku rozwojowego oraz ustalanie ich wynagrodzenia.

Art. 30. 1. Uchwały, o których mowa w art. 29 pkt 4, mają na celu:

- 1) sprawną i skoordynowaną realizację celów określonych w strategii rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego;
- 2) zapewnienie spójności polityki rozwoju kształtowanej i prowadzonej na obszarze związku rozwojowego;

- 3) optymalizację wykorzystania zasobów publicznych, w tym infrastruktury oraz składników majątku komunalnego niezbędnego do realizacji zadań publicznych na obszarze związku rozwojowego.

2. Rekomendacje, o których mowa w art. 29 pkt 7, mają na celu:

- 1) zapewnienie spójności aktów prawa miejscowego obowiązujących na obszarze związku rozwojowego;
- 2) usprawnienie działań jednostek samorządu terytorialnego;
- 3) optymalizację wykorzystania zasobów publicznych, w tym specjalistycznych kadr oraz środków finansowych przeznaczonych na obsługę prawną i ekspercką.

3. Standardy dostępności i jakości usług społecznych, o których mowa w art. 29 pkt 8, ustala się odrębnie dla niektórych lub wszystkich kategorii usług społecznych wskazanych w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centra usług społecznych (Dz. U. z 2019 poz. 1818 oraz z 2025 r. poz. 620). Jednostki samorządu terytorialnego, w których dostępność lub jakość usług społecznych wypada poniżej mediany, mogą korzystać z pomocy, w tym pomocy finansowej, związku rozwojowego.

Art. 31. Zgromadzenie może powoływać ze swojego grona stałe lub doraźne komisje do wykonywania określonych zadań, ustalając przedmiot ich działania oraz skład osobowy.

Art. 32. 1. Zgromadzenie kontroluje działalność organu wykonawczego oraz jednostek organizacyjnych związku rozwojowego. W tym celu zgromadzenie powołuje komisję rewizyjną.

2. W skład komisji rewizyjnej wchodzi co najmniej 5 delegatów. Członkostwa w komisji rewizyjnej nie można łączyć z funkcją członka organu wykonawczego, przewodniczącego zgromadzenia i jego zastępców oraz członka komitetu, o którym mowa w art. 72 ust. 1.

3. Komisja rewizyjna:

- 1) opiniuje wykonanie budżetu związku rozwojowego i występuje z wnioskiem do zgromadzenia w sprawie udzielenia albo nieudzielenia absolutorium organowi wykonawczemu; wniosek w sprawie absolutorium podlega zaopiniowaniu przez regionalną izbę obrachunkową;
- 2) wykonuje inne zadania w zakresie kontroli, zlecone przez zgromadzenie; uprawnienie to nie narusza uprawnień kontrolnych zespołów powołanych przez zgromadzenie.

Art. 33. 1. Uprawnienia kontrolne przysługują również delegatom, którzy mają prawo do:

- 1) uzyskiwania informacji i materiałów,

- 2) wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały,
  - 3) wglądu w działalność biura związku rozwojowego i spółek z udziałem związku, spółek handlowych z udziałem związkowych osób prawnych, związkowych osób prawnych oraz zakładów, przedsiębiorstw i innych jednostek organizacyjnych związku rozwojowego
- z zachowaniem przepisów o tajemnicy prawnie chronionej.

2. Korzystanie przez delegatów z uprawnień, o których mowa w ust. 1, nie może naruszać dóbr osobistych innych osób.

Art. 34. 1. Uchwały zgromadzenia są podejmowane zgodnie z:

- 1) zasadą podwójnej większości, o której mowa w art. 35, albo
- 2) zasadą głosowania populacją, o której mowa w art. 36.

2. Sposób podejmowania uchwał przez zgromadzenie określa statut związku rozwojowego.

Art. 35. 1. Zasada podwójnej większości polega na tym, że za przyjęciem uchwały głosuje:

- 1) większość składu zgromadzenia, oraz
- 2) taka liczba delegatów reprezentujących gminy, że mieszkańcy tych gmin stanowią większość ludności zamieszkałej na obszarze związku rozwojowego.

2. Liczbę ludności, o której mowa w ust. 1 pkt 2, ustala się na podstawie danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny według stanu na dzień 30 czerwca roku poprzedzającego rok głosowania.

Art. 36. 1. W przypadku zasady głosowania populacją, uchwały zgromadzenia zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy składu zgromadzenia. Liczbę głosów delegata ustala się zgodnie z ust. 2-5.

2. Liczba głosów delegata stanowi iloczyn wskaźnika ludności jednostki samorządu terytorialnego, którą delegat reprezentuje, o którym mowa w ust. 3, oraz wskaźnika korygującego, o którym mowa w ust. 4.

3. Wskaźnik ludności jednostki samorządu terytorialnego wynosi iloraz liczby ludności, o której mowa w art. 34 ust. 2, oraz liczby 1000.

4. Wskaźnik korygujący, określony w statucie związku rozwojowego, wynosi:

- 1) dla miast na prawach powiatu – 100%;
- 2) dla gmin innych, niż wskazane w pkt 1 – od 70% do 90%;



- 3) dla powiatów – w zależności do wskaźnika, o którym mowa w pkt 2, odpowiednio od 10% do 30%, aby łączny wynik wynosił 100%.

5. Liczbę głosów delegata zaokrągla się w górę.

Art. 37. 1. Organ wykonawczy związku rozwojowego może być organem jednoosobowym albo wieloosobowym.

2. Skład, zasady oraz tryb powoływania i odwoływania członków organu wykonawczego określa statut związku rozwojowego.

3. Organ jednoosobowy może powołać jednego albo dwóch zastępców.

Art. 38. 1. Organ wykonawczy wykonuje kompetencje niezastrzeżone na rzecz zgromadzenia.

2. Do kompetencji organu wykonawczego należy w szczególności:

- 1) reprezentowanie związku rozwojowego na zewnątrz, w tym przed organami władzy publicznej;
- 2) przygotowywanie projektu statutu związku rozwojowego oraz jego zmian;
- 3) przygotowywanie projektu budżetu związku rozwojowego oraz jego wykonanie;
- 4) przygotowywanie projektów uchwał zgromadzenia oraz ich wykonanie;
- 5) gospodarowanie mieniem związku rozwojowego, w tym wykonywanie praw z akcji oraz udziałów, posiadanych przez związek rozwojowy;
- 6) uchwalanie regulaminów organizacyjnych biura związku rozwojowego i innych jednostek organizacyjnych związku rozwojowego;
- 7) kierowanie, koordynowanie i kontrolowanie działalności jednostek organizacyjnych związku rozwojowego, w tym zatrudnianie i zwalnianie ich kierowników;
- 8) prowadzenie bieżących spraw związku rozwojowego.

3. Uchwały organu wykonawczego wieloosobowego zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy składu, w głosowaniu jawnym, chyba że ustawa stanowi inaczej. Organ jednoosobowy wydaje zarządzenia.

Art. 39. Decyzje w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej, w przypadku organu wieloosobowego, wydaje przewodniczący organu wykonawczego, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

Art. 40. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do organów związku rozwojowego stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 3 ustawy o samorządzie województwa.

## Rozdział 5

### **Jednostki organizacyjne związku rozwojowego**

Art. 41. 1. Organ wykonawczy wykonuje zadania przy pomocy biura związku rozwojowego.

2. Szczegółową organizację i zasady funkcjonowania biura związku rozwojowego określa regulamin organizacyjny biura związku rozwojowego.

Art. 42. 1. Organizację i zasady funkcjonowania jednostek organizacyjnych związku rozwojowego określają ich regulaminy organizacyjne, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

2. Do organizacji i funkcjonowania jednostek organizacyjnych związku rozwojowego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych.

Art. 43. 1. Jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia wykonywania zadań publicznych przez związki rozwojowy:

- 1) jednostka samorządu terytorialnego, na wniosek organu wykonawczego, może zbyć, w tym nieodpłatnie, niektóre lub wszystkie posiadane przez siebie akcje lub udziały spółki akcyjnej lub spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na rzecz związku rozwojowego, o ile przedmiot działalności spółki jest związany z realizacją zadań związku rozwojowego;
- 2) jednostka samorządu terytorialnego oraz związek rozwojowy mogą postanowić w drodze zgodnych uchwał swoich organów stanowiących o przekształceniu jednostki budżetowej lub samorządowego zakładu budżetowego tej jednostki samorządu terytorialnego odpowiednio w jednostkę budżetową lub samorządowy zakład budżetowy związku rozwojowego, o ile przedmiot ich działalności jest związany z realizacją zadań związku rozwojowego;
- 3) jednostka samorządu terytorialnego oraz związek rozwojowy mogą, w drodze porozumienia, postanowić o wspólnym prowadzeniu i finansowaniu określonej jednostki budżetowej lub zakładu budżetowego, o ile przedmiot ich działalności jest związany z realizacją jednostek samorządu terytorialnego i związku rozwojowego;
- 4) związek komunalny oraz związek rozwojowy mogą postanowić w drodze zgodnych uchwał swoich organów stanowiących o:

- a) przeniesieniu na związek rozwojowy wszelkich praw i obowiązków związku komunalnego, o ile przedmiot jego działalności jest związany z realizacją zadań związku rozwojowego,
- b) przekształceniu jednostki budżetowej lub samorządowego zakładu budżetowego tego związku komunalnego odpowiednio w jednostkę budżetową lub samorządowy zakład budżetowy związku rozwojowego, o ile przedmiot ich działalności jest związany z realizacją zadań związku rozwojowego.

2. Zbycie akcji lub udziałów, przekształcenie jednostki budżetowej lub samorządowego zakładu budżetowego oraz przeniesienie na związek rozwojowy wszelkich praw i obowiązków związku komunalnego, o których mowa w ust. 1, następuje ze skutkiem na dzień 1 stycznia kolejnego roku następującego po roku, w którym dokonano wskazanych czynności prawnych.

3. Przekształcenie jednostki budżetowej lub samorządowego zakładu budżetowego w trybie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, skutkuje wstąpieniem jednostki powstałej w wyniku tego przekształcenia we wszelkie prawa i obowiązki jednostki, która podlegała przekształceniu, w tym wynikające z zezwoleń i koncesji oraz innych aktów administracyjnych.

4. Przeniesienie praw i obowiązków, o którym mowa w ust. 1 pkt 4 lit. a, skutkuje wstąpieniem związku rozwojowego we wszelkie prawa i obowiązki związku komunalnego, w tym wynikające z zezwoleń i koncesji oraz innych aktów administracyjnych. Akty prawne organów związku komunalnego przekazującego zadania dotyczące wykonywania przekazywanych zadań obowiązują do czasu ich uchylenia lub zmiany przez związek rozwojowy.

Art. 44. 1. Zgromadzenie, na wniosek organu wykonawczego, powołuje i odwołuje skarbnika związku rozwojowego.

2. Organ wykonawczy może powołać i odwołać sekretarza związku rozwojowego.

3. Skarbnik związku rozwojowego oraz sekretarz związku rozwojowego, jeżeli został powołany, mogą uczestniczyć w pracach organu wykonawczego oraz w posiedzeniach zgromadzenia, z głosem doradczym.

Art. 45. 1. W sferze użyteczności publicznej związek rozwojowy może tworzyć spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjne lub spółdzielnie, a także może przystępować do takich spółek lub spółdzielni.

2. W sferze użyteczności publicznej związek rozwojowy może, w celu realizacji zadania, o którym mowa w art. 21, utworzyć związkowy fundusz rozwoju w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością albo spółki akcyjnej.

3. Poza sferą użyteczności publicznej związek rozwojowy może tworzyć spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjne oraz przystępować do nich, jeżeli działalność spółek polega na wykonywaniu działań wspierających rozwój gospodarki, przedsiębiorczości i innowacji w zakresie celów ustalonych w strategii rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego.

Art. 46. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do biura związku rozwojowego, jednostek organizacyjnych związku rozwojowego, skarbnika i sekretarza związku rozwojowego oraz pracowników biura związku rozwojowego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące samorządu województwa w zakresie urzędu marszałkowskiego, jednostek organizacyjnych samorządu województwa, skarbnika i sekretarza województwa oraz pracowników samorządu województwa.

Art. 47. 1. Związek rozwojowy może pełnić, o ile statut tak stanowi, funkcję:

- 1) centrum, o którym mowa w ustawie o samorządzie gminnym, zgodnie z art. 48;
- 2) centrum usług społecznych, o którym mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. poz. 1818 oraz z 2025 r. poz. 620);
- 3) grupy zakupowej, o której mowa w ustawie z dnia 11 września 2019 r. – prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1320 oraz z 2025 r. poz. 620, 794, 1165, 1173 i 1235);
- 4) podmiotu publicznego, o którym mowa w ustawie z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1637).

2. Związek rozwojowy może organizować formy doradztwa oraz podnoszenia kwalifikacji pracowników samorządowych zatrudnionych w biurze związku rozwojowego, w jednostkach organizacyjnych związku rozwojowego, w urzędach obsługujących jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład związku rozwojowego oraz w jednostkach organizacyjnych jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład związku rozwojowego.

Art. 48. 1. Związek rozwojowy może zapewnić:

- 1) jednostkom organizacyjnym związku rozwojowego zaliczanym do sektora finansów publicznych;

- 2) urzędom gmin będących członkami związku rozwojowego;
  - 3) gminnym jednostkom organizacyjnym gmin będących członkami związku rozwojowego zaliczanym do sektora finansów publicznych;
  - 4) starostwom powiatów będących członkami związku rozwojowego;
  - 5) powiatowym jednostkom organizacyjnym powiatów będących członkami związku rozwojowego zaliczanym do sektora finansów publicznych;
- zwanym dalej „jednostkami obsługiwanymi”, wspólną obsługę, w szczególności administracyjną, finansową i organizacyjną, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Związek rozwojowy, w wykonaniu zadania, o którym mowa w art. 22 ust. 2 pkt 2, zapewnia jednostkom samorządu terytorialnego wchodzącym w skład związku wspólną obsługę, w szczególności administracyjną, finansową i organizacyjną. Szczegółowy zakres obsługi określa zgromadzenie w uchwale.

3. Wspólną obsługę może prowadzić biuro związku rozwojowego lub jednostka obsługiwana zaliczana do sektora finansów publicznych.

4. Zgromadzenie w odniesieniu do jednostek, o których mowa w ust. 1 pkt 1, określa, w drodze uchwały, w szczególności:

- 1) jednostki obsługiwane;
- 2) jednostki obsługujące;
- 3) zakres obowiązków powierzonych jednostkom obsługującym w ramach wspólnej obsługi.

5. Zgromadzenie oraz organ stanowiący właściwej jednostki samorządu terytorialnego w odniesieniu do jednostek, o których mowa w ust. 1 pkt 2-5, określają, na podstawie zgodnej uchwały, w szczególności:

- 1) jednostki obsługiwane;
- 2) jednostki obsługujące;
- 3) zakres obowiązków powierzonych jednostkom obsługującym w ramach wspólnej obsługi.

6. Jednostka obsługująca ma prawo żądania od jednostki obsługiwanej informacji oraz wglądu w dokumentację w zakresie niezbędnym do wykonywania zadań w ramach wspólnej obsługi tej jednostki.

7. Jednostka obsługiwana ma prawo żądania od jednostki obsługującej informacji oraz wglądu w dokumentację w zakresie zadań wykonywanych przez jednostkę obsługującą w ramach wspólnej obsługi.

8. Zakres wspólnej obsługi nie może obejmować kompetencji kierowników jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych do dysponowania środkami publicznymi oraz

zaciągania zobowiązań, a także sporządzania i zatwierdzania planu finansowego oraz przeniesień wydatków w tym planie.

9. W przypadku powierzenia obowiązków z zakresu rachunkowości i sprawozdawczości jednostek obsługiwanych, są one przekazywane w całości.

10. Jednostka obsługująca jest uprawniona do przetwarzania danych osobowych przetwarzanych przez jednostkę obsługiwaną w zakresie i celu niezbędnych do wykonywania zadań w ramach wspólnej obsługi tej jednostki.

11. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do centrów, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 10a-10d ustawy o samorządzie gminnym.

## Rozdział 6

### **Akty prawa miejscowego stanowione przez związek rozwojowy**

Art. 49. 1. Na podstawie upoważnień ustawowych zgromadzenie stanowi akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze związku rozwojowego lub jego części.

2. Przewodniczący zgromadzenia podpisuje akty prawa miejscowego uchwalone przez zgromadzenie niezwłocznie po ich uchwaleniu i kieruje je do publikacji w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Art. 50. 1. Każdy, czyj interes prawny lub uprawnienie zostały naruszone przepisem aktu prawa miejscowego zgromadzenia, wydanym w sprawie z zakresu administracji publicznej, może zaskarżyć ten akt prawa miejscowego do sądu administracyjnego.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli w sprawie orzekał już sąd administracyjny i skargę oddalił.

Art. 51. 1. Przepisy art. 50 stosuje się odpowiednio, gdy organ związku rozwojowego nie wykonuje czynności nakazanych prawem albo przez podejmowane czynności prawne lub faktyczne, narusza prawa osób trzecich.

2. W przypadkach, o których mowa w ust. 1, sąd administracyjny może nakazać organowi nadzoru wykonanie niezbędnych czynności na rzecz skarżącego.

## Rozdział 7

### **Udział mieszkańców i organizacji pozarządowych w działalności związku rozwojowego**

Art. 52. 1. Związek rozwojowy kształtuje i realizuje politykę rozwoju w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, o których mowa w ust. 3, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych.

2. Zasada, o której mowa w ust. 1, polega w szczególności na:

- 1) poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;
- 2) prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie kształtowania i prowadzenia polityk publicznych;
- 3) inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół polityk publicznych związku rozwojowego;
- 4) zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących polityk publicznych związku rozwojowego, w szczególności strategii rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego, planu zrównoważonej mobilności miejskiej i planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego;
- 5) wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w sporządzeniu i realizacji dokumentów, o których mowa w pkt 4.

3. Interesariuszami są w szczególności:

- 1) mieszkańcy obszaru związku rozwojowego;
- 2) podmioty prowadzące na obszarze związku rozwojowego działalność gospodarczą;
- 3) podmioty prowadzące na obszarze związku rozwojowego działalność pożytku publicznego, w tym organizacje pozarządowe;
- 4) podmioty prowadzące na obszarze związku rozwojowego działalność edukacyjną i naukową, w tym uczelnie publiczne;
- 5) jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład związku rozwojowego oraz ich jednostki organizacyjne, organy doradcze i konsultacyjne;
- 6) właściwe miejscowo samorządy województw;
- 7) organy władzy publicznej;
- 8) podmioty, inne niż wymienione w pkt 7, realizujące na obszarze związku rozwojowego uprawnienia Skarbu Państwa.

Art. 53. 1. Zasady i tryb udziału interesariuszy w działalności związku rozwojowego, w tym zasady przeprowadzania konsultacji społecznych, określa uchwała zgromadzenia.

2. Konsultacje społeczne prowadzi organ wykonawczy związku rozwojowego.

Art. 54. 1. Formami konsultacji społecznych są:

- 1) zbieranie uwag;

- 2) debaty, spotkania otwarte, panele eksperckie lub warsztaty, poprzedzone prezentacją projektu aktu prawnego;
- 3) spotkania plenerowe lub spacery studyjne;
- 4) ankiety i wywiady;
- 5) prowadzenie punktu konsultacyjnego lub dyżury projektanta.

2. Termin wyznaczony na składanie uwag nie może być krótszy niż 35 dni, licząc od dnia rozpoczęcia konsultacji społecznych.

3. Spotkania, debaty, warsztaty i spacery studyjne przeprowadza się nie wcześniej niż po upływie 7 dni od dnia rozpoczęcia konsultacji społecznych i nie później niż 7 dni przed ostatnim dniem terminu, o którym mowa w ust. 2.

4. Konsultacje społeczne prowadzi się w sposób ułatwiający zrozumienie prezentowanych treści i odniesienie się do nich, a w przypadku gdy jest to uzasadnione specyfiką konsultowanych treści, z użyciem wizualizacji oraz sporządzonych w języku niespecjalistycznym skrótów i zestawień informacji zawartych w dokumentach poddawanych konsultacjom.

5. Niezwłocznie po zakończeniu konsultacji społecznych opracowuje się raport podsumowujący ich przebieg, zawierający w szczególności wykaz zgłoszonych uwag wraz z propozycją ich rozpatrzenia i uzasadnieniem oraz protokoły z przeprowadzonych w ramach konsultacji czynności.

Art. 55. Organ wykonawczy związku rozwojowego wykonuje obowiązek, o którym mowa w art. 13 ust. 1 i 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.), zwanego dalej „rozporządzeniem 2016/679”, przez udostępnienie stosownych informacji w Biuletynie Informacji Publicznej na swojej stronie podmiotowej, na swojej stronie internetowej oraz w widocznym miejscu w swojej siedzibie, a w przypadku czynności, o których mowa w art. 5, dodatkowo w obwieszczeniu i ogłoszeniu.

## Rozdział 8

### **Mienie związku rozwojowego**

Art. 56. 1. Mieniem związku rozwojowego jest własność i inne prawa majątkowe, nabyte przez związek rozwojowy.



2. Nabycie mienia przez związek rozwojowy następuje:

- 1) na podstawie porozumienia z jednostkami samorządu terytorialnego wchodzącymi w skład związku rozwojowego lub z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, ze związkami komunalnymi albo ze Skarbem Państwa;
- 2) w wyniku własnej działalności gospodarczej;
- 3) w drodze innych czynności prawnych, w tym darowizn, spadków i zapisów.

3. Do porozumień, których skutkiem jest nabycie przez związek rozwojowy nieruchomości Skarbu Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub związku komunalnego albo obciążenie takiej nieruchomości ograniczonym prawem rzeczowym na rzecz związku rozwojowego, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145, 1222, 1717 i 1881 oraz z 2025 r. poz. 1077 i 1080), zwaną dalej „ustawą o gospodarce nieruchomościami”, dotyczące udostępniania nieruchomości jednostkom samorządu terytorialnego i ich związkom.

Art. 57. 1. Oświadczenie woli w sprawach majątkowych w imieniu związku rozwojowego składają:

- 1) dwaj członkowie organu wykonawczego – w przypadku organu wieloosobowego;
- 2) osoba pełniąca funkcję organu wykonawczego – w przypadku organu jednoosobowego.

2. Organ wykonawczy może upoważnić pracowników biura związku rozwojowego oraz jednostek organizacyjnych związku rozwojowego do składania oświadczeń woli związanych z prowadzeniem bieżącej działalności związku rozwojowego.

3. Jeżeli czynność prawna może spowodować powstanie zobowiązań majątkowych, do jej skuteczności potrzebna jest kontrasygnata skarbnika związku rozwojowego lub osoby przez niego upoważnionej.

4. Skarbnik oraz osoba przez niego upoważniona, która odmówiła kontrasygnaty, mają obowiązek jej dokonania na pisemne polecenie przewodniczącego organu wykonawczego oraz powiadomienia o tym zgromadzenia i regionalnej izby obrachunkowej.

Art. 58. 1. Związek rozwojowy nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania osób prawnych utworzonych przez związek rozwojowy, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

2. Osoby prawne utworzone przez związek rozwojowy nie ponoszą odpowiedzialności za zobowiązania związku rozwojowego.

Art. 59. Do monitoringu prowadzonego przez związek rozwojowy na terenie nieruchomości, obiektów budowlanych i terenu wokół nich stosuje się przepisy ustawy o samorządzie województwa dotyczące monitoringu mienia samorządu województwa.

## Rozdział 9

### **Finanse związku rozwojowego**

Art. 60. Związek rozwojowy samodzielnie prowadzi gospodarkę finansową na podstawie uchwały budżetowej.

Art. 61. Przekazywanie związkowi rozwojowemu, w drodze ustawy, nowych zadań wymaga zapewnienia środków finansowych koniecznych do ich realizacji w postaci zwiększenia dochodów.

Art. 62. 1. Za prawidłowe wykonanie budżetu związku rozwojowego odpowiada organ wykonawczy.

2. Organowi wykonawczemu przysługuje wyłączne prawo:

- 1) zaciągania zobowiązań mających pokrycie w ustalonych w uchwale budżetowej kwotach wydatków, w ramach upoważnień udzielonych przez zgromadzenie;
- 2) emitowania papierów wartościowych, w ramach upoważnień udzielonych przez zgromadzenie;
- 3) dokonywania wydatków budżetowych;
- 4) zgłaszania propozycji zmian w budżecie związku rozwojowego;
- 5) dysponowania rezerwą budżetu związku rozwojowego;
- 6) blokowania środków budżetowych w przypadkach określonych ustawą.

Art. 63. Gospodarka środkami finansowymi znajdującymi się w dyspozycji związku rozwojowego jest jawna. Wymóg jawności jest spełniany w szczególności przez:

- 1) jawność debaty budżetowej;
- 2) opublikowanie uchwały budżetowej, jej zmian oraz sprawozdań z wykonania budżetu związku rozwojowego;
- 3) przedstawienie pełnego wykazu kwot dotacji celowych udzielanych z budżetu związku rozwojowego;
- 4) ujawnienie sprawozdania organu wykonawczego z działań, o których mowa w art. 62 ust. 2 pkt 1 i 2.

Art. 64. Dyspozycja środkami pieniężnymi związku rozwojowego jest oddzielona od jej kasowego wykonania.

Art. 65. W okresie 7 lat następujących po roku, w którym związek rozwojowy został utworzony, do związku rozwojowego i jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w jego skład stosuje się odpowiednio art. 244 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 oraz art. 245 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

Art. 66. Kontrolę gospodarki finansowej związku rozwojowego sprawuje regionalna izba obrachunkowa.

## Rozdział 10

### **Dochody związku rozwojowego**

Art. 67. 1. Źródłami dochodów związku rozwojowego są:

- 1) udział w podatku dochodowym od osób fizycznych mających miejsce zamieszkania na obszarze związku rozwojowego;
- 2) składki od jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład związku rozwojowego;
- 3) dochody uzyskiwane przez jednostki budżetowe związku rozwojowego oraz wpłaty od zakładów budżetowych związku rozwojowego;
- 4) dochody z majątku związku rozwojowego;
- 5) spadki, zapisy i darowizny na rzecz związku rozwojowego;
- 6) odsetki od pożyczek udzielanych przez związek rozwojowy, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej;
- 7) odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody związku rozwojowego;
- 8) odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych związku rozwojowego, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej;
- 9) dotacje z budżetu państwa;
- 10) dotacje z budżetów jednostek samorządu terytorialnego;
- 11) dotacje z budżetów związków komunalnych;
- 12) inne dochody należne związkowi rozwojowemu na podstawie odrębnych przepisów.

2. Źródłami dochodu związku rozwojowego mogą być:

- 1) środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi;
- 2) środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej;

- 3) środki z funduszy celowych, pozyskiwane na podstawie odrębnych przepisów;
- 4) dotacje udzielane przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej na podstawie odrębnych przepisów.

Art. 68. 1. Związek rozwojowy może otrzymywać dotacje z budżetu państwa w zakresie, o którym mowa w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

2. Oprócz dotacji, o których mowa w ust. 1, związek rozwojowy może otrzymywać dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań realizowanych na podstawie ustawy lub porozumień zawartych z jednostkami samorządu terytorialnego, związkami komunalnymi lub organami administracji rządowej.

3. W zakresie nieuregulowanym w ustawie do dotacji z budżetu państwa udzielanych związkowi rozwojowemu stosuje się odpowiednio przepisy o dotacjach z budżetu państwa udzielanych jednostkom samorządu terytorialnego.

Art. 69. 1. Związek rozwojowy może otrzymywać dotacje celowe z budżetu jednostek samorządu terytorialnego oraz budżetów związków komunalnych na dofinansowanie zadań publicznych wykonywanych przez związek w trybie, o którym mowa w art. 23 lub 24.

2. Jednostki samorządu terytorialnego tworzące związek rozwojowy mogą otrzymywać dotacje celowe z budżetu związku rozwojowego na dofinansowanie zadań publicznych związku rozwojowego przekazanych w całości lub części do wykonania przez jednostkę w trybie, o którym mowa w art. 25.

3. Do dotacji, o których mowa w ust. 1 i 2, stosuje się odpowiednio przepisy o dotacjach udzielanych z budżetu jednostki samorządu terytorialnego innej jednostce samorządu terytorialnego.

4. Zasady i tryb udzielania dotacji, o której mowa w ust. 2, określa statut związku rozwojowego.

Art. 70. 1. Wysokość udziału związku rozwojowego w podatku dochodowym od osób fizycznych, od dochodów podatników tego podatku zamieszkałych na obszarze związku rozwojowego, wynosi:

- 1) 0,19% – w pierwszym i drugim roku budżetowym związku rozwojowego;
- 2) 0,29% – w trzecim i czwartym roku budżetowym, pod warunkiem uchwalenia przez zgromadzenie strategii rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego;

- 3) 0,39% – w piątym i szóstym roku budżetowym, pod warunkiem uchwalenia przez zgromadzenie planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego;
- 4) 0,49% – począwszy od siódmego roku budżetowego, pod warunkiem uchwalenia przez zgromadzenie planu zrównoważonej mobilności miejskiej.

2. W przypadku utworzenia związku rozwojowego w trybie, o którym mowa w art. 14 ust. 2 pkt 2, wymóg, o którym mowa ust. 1 pkt 2, uznaje się za spełniony, jeżeli odpowiednio stowarzyszenie, związek międzygminny lub związek powiatowo-gminny uchwalił strategię rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego.

3. Kwotę rocznego dochodu związku rozwojowego z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych ustala się mnożąc dochody podatników zamieszkałych na obszarze związku rozwojowego za rok bazowy, zwaloryzowane zgodnie z art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 1 października 2024 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. poz. 1572 i 1717 oraz z 2025 r. poz. 1659), zwaną dalej „ustawą o dochodach jst” przez wskaźnik dochodowy, o którym mowa w ust. 1.

4. Dochody związku rozwojowego z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych przekazuje właściwy miejscowo naczelnik urzędu skarbowego na rachunek bankowy związku w dwunastu równych ratach miesięcznych, w terminie do 25 dnia każdego miesiąca.

Art. 71. 1. Jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład związku rozwojowego są obowiązane, począwszy od roku, w którym związek rozwojowy został utworzony, do wnoszenia na rzecz związku rocznej składki w sposób określony w ust. 2–6.

2. Roczna składka składa się z części stałej i części zmiennej.

3. Łączna wysokość części stałej składki rocznej wynosi 50% wysokości udziału związku rozwojowego w podatku dochodowym od osób fizycznych, o którym mowa w art. 70.

4. Wysokość części stałej składki rocznej, o której mowa w ust. 3, wzrasta wraz ze wzrostem udziału związku rozwojowego w podatku dochodowym od osób fizycznych, zgodnie z progami, o których mowa w art. 70 ust. 1 pkt 1-4.

5. Szczegółowe zasady ustalania wysokości części stałej składki rocznej poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, z uwzględnieniem wymogu, o którym mowa w ust. 3, może określać statut związku rozwojowego.

6. Jeżeli w statucie nie określono zasad, o których mowa w ust. 5, wysokość części stałej składki rocznej poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego odpowiada proporcji wysokości dochodów danej jednostki z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób

fizycznych do dochodów wszystkich jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład związku rozwojowego z tego tytułu.

7. Wysokość części zmiennej składki rocznej jest zależna od liczby oraz zakresu realizowanych przez związek rozwojowy zadań powierzonych. Szczegółowe zasady ustalania wysokości części zmiennej składki rocznej, z uwzględnieniem rodzajów zadań, oraz terminy płatności składek określa statut związku rozwojowego.

8. Do składki rocznej stosuje się odpowiednio przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2025 r. poz. 111, z późn. zm.), z tym że kompetencje organu podatkowego wykonuje przewodniczący organu wykonawczego.

### **DZIAŁ 3**

#### **Planowanie rozwoju obszaru związku rozwojowego**

##### **Rozdział 1**

##### **Komitet rozwoju**

Art. 72. 1. Współpracę związku rozwojowego, samorządu województwa oraz organów administracji rządowej w zakresie planowania rozwoju koordynuje komitet rozwoju, zwany dalej „komitetem”.

2. Członkami komitetu są:

- 1) przewodniczący organu wykonawczego albo upoważniona przez niego osoba, pełniący funkcję przewodniczącego komitetu;
- 2) marszałek województwa lub upoważniony przez niego członek zarządu województwa albo pracownik urzędu marszałkowskiego;
- 3) członek Komitetu Koordynacyjnego do spraw Polityki Rozwoju, o którym mowa w art. 35a ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, lub inna osoba przez ten komitet upoważniona.

3. Jeżeli w skład związku rozwojowego wchodzi jednostki samorządu terytorialnego znajdujące się co najmniej w dwóch województwach, członkami komitetu, o których mowa w ust. 2 pkt 2, są przedstawiciele każdego z tych województw.

4. W posiedzeniach komitetu z głosem doradczym bierze udział właściwy miejscowo wojewoda albo upoważniona przez niego osoba, a ponadto mogą brać udział przedstawiciele organów administracji rządowej, których właściwość rzeczowa mieści się w zakresie działania związku rozwojowego.

Art. 73. Do wyłącznej właściwości komitetu należy opracowanie rekomendacji dotyczących karty rozwoju i przedłożenie ich organowi wykonawczemu, przyjęcie karty rozwoju oraz koordynowanie jej wdrażania.

Art. 74. 1. Posiedzenia komitetu zwołuje i prowadzi przewodniczący komitetu.

2. Posiedzenia komitetu w uzasadnionych przypadkach mogą odbywać się za pomocą środków komunikacji na odległość, zapewniających transmisję obrazu i dźwięku w czasie rzeczywistym. O trybie posiedzenia decyduje przewodniczący komitetu.

3. W przypadku posiedzeń stacjonarnych za obsługę techniczną odpowiada biuro związku rozwojowego.

4. Komitet może, w drodze uchwały, określić swój regulamin organizacyjny.

## Rozdział 2

### Karta rozwoju

Art. 75. 1. Karta rozwoju jest dokumentem kierunkowym, mającym na celu skoordynowaną realizację zadań związanych z planowaniem polityki rozwoju.

2. Kartę rozwoju opracowuje się dla:

- 1) obszaru związku rozwojowego;
- 2) miasta centralnego i jego obszaru funkcjonalnego – jeżeli związek rozwojowy nie został utworzony.

3. Karta rozwoju stanowi listę planowanych przedsięwzięć rozwojowych, określającą w szczególności:

- 1) nazwę przedsięwzięcia;
- 2) podmioty realizujące;
- 3) lokalizację;
- 4) termin realizacji;
- 5) sposób realizacji, w tym podział zadań;
- 6) mechanizm integrowania działań różnych organów i instytucji w ramach realizacji przedsięwzięcia;
- 7) źródło finansowania.

4. Elementy, o których mowa w ust. 3, uwzględniają w szczególności funkcje miast centralnych, realizowane w krajowej i międzynarodowej sieci osadniczej, o których mowa w średniookresowej strategii rozwoju kraju.

Art. 76. 1. Projekt karty rozwoju opracowuje organ wykonawczy, z uwzględnieniem rekomendacji komitetu.

2. Organ wykonawczy przy opracowywaniu projektu karty rozwoju współpracuje z:

- 1) jednostkami samorządu terytorialnego wchodzącymi w skład związku rozwojowego;
- 2) samorządem województwa;
- 3) administracją rządową;
- 4) szkołami wyższymi i jednostkami naukowo-badawczymi;
- 5) organizacjami społecznymi.

3. Komitet przyjmuje kartę rozwoju w drodze uchwały, a następnie przedkłada ją do zatwierdzenia przez:

- 1) zgromadzenie;
- 2) zarząd województwa lub zarządy województw - jeżeli w skład związku rozwojowego wchodzi jednostki samorządu terytorialnego znajdujące się co najmniej w dwóch województwach;
- 3) Komitet Koordynacyjny do spraw Polityki Rozwoju.

4. Organy, o których mowa w ust. 3, podejmują uchwały w sprawie zatwierdzenia karty rozwoju zgodnie z przepisami regulującymi ich ustrój i zasady funkcjonowania.

5. Karta rozwoju wchodzi w życie po zatwierdzeniu przez organy, o których mowa w ust. 3.

Art. 77. 1. W przypadku, gdy związek rozwojowy nie został utworzony, projekt karty rozwoju dla miasta centralnego i jego obszaru funkcjonalnego opracowuje organ wykonawczy miasta centralnego we współpracy z właściwym miejscowo zarządem województwa oraz Komitetem Koordynacyjnym do spraw Polityki Rozwoju, przy udziale zarządów powiatów położonych na obszarze funkcjonalnym miasta centralnego.

2. Organ wykonawczy miasta centralnego przedkłada projekt karty rozwoju do zatwierdzenia przez:

- 1) radę miasta centralnego;
- 2) sejmik województwa;
- 3) Komitet Koordynacyjny do spraw Polityki Rozwoju.

3. Organy, o których mowa ust. 2, podejmują uchwały w sprawie zatwierdzenia karty rozwoju na podstawie przepisów regulujących ich ustrój i zasady funkcjonowania.

4. Karta rozwoju wchodzi w życie po zatwierdzeniu przez organy, o których mowa w ust. 2.



## Rozdział 3

### **Strategia rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego**

Art. 78. 1. Związek rozwojowy opracowuje i uchwała strategię rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego.

2. Do strategii rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego stosuje się odpowiednio przepisy art. 10g ust. 3, 4a, 5-7 i 9 ustawy o samorządzie gminnym w zakresie dotyczącym związku międzygminnego.

Art. 79. 1. W strategii rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego jako obszary strategicznej interwencji można wyznaczyć:

- 1) obszary priorytetowego zagospodarowania – w celu wzmocnienia gminnych polityk przestrzennych dążących do tworzenia zwartych struktur przestrzennych ograniczających transportochłonność i energochłonność;
- 2) obszary ochrony istniejących funkcji – w celu ochrony istniejących funkcji społecznych, kulturowych lub środowiskowych obszaru.

2. W strategii rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego określa się ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w celu ukierunkowania rozwoju przestrzennego gmin należących do związku rozwojowego na obszary, o których mowa w ust. 1 pkt 1.

Art. 80. 1. Obszary priorytetowego zagospodarowania wyznacza się na podstawie analizy potencjalnych terenów inwestycyjnych położonych na obszarze związku rozwojowego, uwzględniając ustalenia planów ogólnych gmin, w tym lokalizację stref planistycznych, o których mowa w art. 13c ust. 2 pkt 1, 2, 4 i 6 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. 1130, 1907 i 1940 oraz z 2025 r. poz. 527, 680, 1668 i 1847), zwaną dalej „ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym”, kierując się następującymi kryteriami pierwszeństwa:

- 1) ocena struktury własnościowej terenów w zakresie możliwości prowadzenia działań inwestycyjnych w sposób kompleksowy i zorganizowany;
- 2) stopień uzbrojenia w infrastrukturę techniczną;
- 3) poziom dostępności transportowej, w tym obsługi transportem zbiorowym;
- 4) poziom dostępu do usług publicznych.

2. Dla każdego obszaru priorytetowego zagospodarowania określa się osobno:

- 1) charakterystykę funkcjonalną – stanowiącą opis funkcji, jakie dany obszar powinien realizować;
- 2) szacowaną chłonność terenów – uwzględniającą liczbę mieszkańców, w przypadku przewidywanej lokalizacji zabudowy mieszkaniowej lub powierzchnię użytkową budynków, w przypadku przewidywanej lokalizacji zabudowy o innych funkcjach;
- 3) listę planowanych przedsięwzięć niezbędnych do zapewnienia odpowiedniej obsługi obszaru w zakresie urządzeń infrastruktury technicznej oraz usług publicznych, obejmującą podmiot odpowiedzialny za ich realizację, szacowane koszty i terminy realizacji przedsięwzięcia.

3. Łączna chłonność obszarów priorytetowego zagospodarowania, w których przewiduje się lokalizację zabudowy mieszkaniowej, na obszarze związku rozwojowego nie może przekroczyć 75% zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową, określonego zgodnie z metodyką stosowaną na potrzeby sporządzania planu ogólnego gminy, z tym, że w jego obliczeniach uwzględnia się obszar związku jako całość, a nie sumę zapotrzebowania poszczególnych gmin należących do związku.

Art. 81. 1. Uchwałę w sprawie ustanowienia obszaru priorytetowego zagospodarowania podejmuje rada gminy na wniosek wójta (burmistrza, prezydenta miasta) lub organu wykonawczego.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, składa się po uchwaleniu strategii rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego zgodnie z jej ustaleniami.

3. Na obszarach priorytetowego zagospodarowania ustanowionych w drodze uchwały, o której mowa w ust. 1, związek rozwojowy:

- 1) może sfinansować koszty zmiany planu ogólnego gminy, a także koszty sporządzenia i uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub jego zmiany;
- 2) może przekazywać gminie środki finansowe niezbędne do realizacji ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w szczególności w zakresie wykupu nieruchomości lub zaspokojenia roszczeń odszkodowawczych, o których mowa w art. 36 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- 3) może przekazywać gminie środki finansowe niezbędne do nabycia nieruchomości służących realizacji celów publicznych, o których mowa w art. 6 ustawy o gospodarce nieruchomościami;
- 4) może przekazywać gminie środki finansowe niezbędne do realizacji celów publicznych, o których mowa w art. 6 ustawy o gospodarce nieruchomościami;

- 5) uzgadnia projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- 6) uzgadnia decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

4. Uchwała, o której mowa w ust. 1, jest aktem prawa miejscowego.

Art. 82. 1. Obszary ochrony istniejących funkcji można wyznaczyć w celu zachowania aktualnego zagospodarowania terenu. Ochronie podlegają w szczególności obszary:

- 1) pełniące funkcje społeczne, w tym rekreacyjne oraz komunikacji pieszej i rowerowej;
- 2) pełniące funkcje retencyjne w zakresie wód deszczowych i roztopowych – naturalne zbiorniki wodne, bagna, torfowiska, kępy krzewów oraz drzewa;
- 3) pełniące funkcje przyrodnicze i podlegające odbudowie zasobów przyrodniczych, w szczególności istotne dla utrzymania stabilności ekosystemów i ich zdolności do świadczenia usług ekosystemowych – obszary zieleni.

2. Obszary ochrony istniejących funkcji dotyczą w szczególności terenów przemysłowych, zdegradowanych lub tracących dotychczasowe funkcje.

Art. 83. 1. Uchwałę w sprawie ustanowienia obszaru ochrony istniejących funkcji podejmuje rada gminy na wniosek wójta (burmistrza, prezydenta miasta) lub organu wykonawczego związku rozwojowego.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, składa się po uchwaleniu strategii rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego, zgodnie z jej ustaleniami.

3. W obszarach ochrony istniejących funkcji ustanowionych w drodze uchwały, o której mowa w ust. 1, związek rozwojowy:

- 1) może finansować inwestycje polegające na tworzeniu terenów zieleni i odbudowie zasobów przyrodniczych;
- 2) może finansować budowę błękitno-zielonej infrastruktury;
- 3) może finansować działanie sadów lub farm miejskich prowadzonych na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2025 r. poz. 1338);
- 4) może finansować inicjatywy lokalne w zakresie ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego prowadzone na podstawie ustawy, o której mowa w pkt 3;
- 5) może współfinansować działania realizowane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe związane z funkcjonowaniem i rozwojem lasów znajdujących się na terenie związku rozwojowego, w szczególności lasów ochronnych, o których mowa w art. 15 ustawy o lasach (Dz.U. z 2025 r. poz. 567);

- 6) może przekazywać gminie środki finansowe niezbędne do realizacji ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w szczególności w zakresie wykupu nieruchomości lub zaspokojenia roszczeń odszkodowawczych, o których mowa w art. 36 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- 7) może przekazywać gminie środki finansowe niezbędne do nabycia nieruchomości służących realizacji celów publicznych, o których mowa w art. 6 ustawy o gospodarce nieruchomościami;
- 8) może przekazywać gminie środki finansowe niezbędne do realizacji celów publicznych, o których mowa w art. 6 ustawy o gospodarce nieruchomościami;
- 9) uzgadnia projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- 10) uzgadnia decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

4. Uchwała, o której mowa w ust. 1, jest aktem prawa miejscowego.

Art. 84. 1. Projekty strategii rozwoju gmin wchodzących w skład związku rozwojowego oraz ich zmiany podlegają uzgodnieniu z organem wykonawczym w zakresie zachowania spójności ze strategią rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego.

2. Organ wykonawczy opiniuje projekty, o których mowa w ust. 1, w terminie 60 dni od dnia ich otrzymania. Po bezskutecznym upływie tego terminu uznaje się, że strategia rozwoju gminy jest spójna ze strategią rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego.

## Rozdział 4

### **Plan zrównoważonej mobilności miejskiej**

Art. 85. 1. Plan zrównoważonej mobilności miejskiej, zwany dalej „planem mobilności”, sporządza się i uchwała dla całego obszaru związku rozwojowego.

2. Plan mobilności wspiera rozwój systemu transportu na obszarze związku rozwojowego, który:

- 1) jest bezpieczny, dostępny, przystępny cenowo i sprzyja włączeniu społecznemu wszystkich użytkowników, w tym grup defaworyzowanych i osób z niepełnosprawnościami lub o ograniczonej możliwości poruszania się, oraz uwzględnia perspektywę płci i zmiany demograficzne;
- 2) pozwala zaspokoić potrzeby wszystkich użytkowników w zakresie mobilności, w tym ruchu rowerowego i pieszego, logistyki miejskiej, długodystansowych przepływów towarowych i pasażerskich w transeuropejskiej sieci transportowej, a także przepływów

z obszarów podmiejskich i wiejskich wokół miasta, obejmując cały miejski obszar funkcjonalny (miasto i strefę dojazdową);

- 3) spełnia wymogi zrównoważonego rozwoju, ochrony klimatu i odporności oraz umożliwia zachowanie równowagi między potrzebą zapewnienia rentowności, sprawiedliwości społecznej oraz ochrony zdrowia i środowiska;
- 4) służy optymalizacji wydajności systemów mobilności miejskiej, uwzględniając opłacalność, a także efekty zewnętrzne transportu w przypadku różnych rodzajów transportu, związane w szczególności z zagęszczeniem ruchu, zanieczyszczeniem powietrza i hałasem, emisją CO<sub>2</sub>, ofiarami śmiertelnymi i rannymi w wypadkach drogowych, oraz wpływ tych efektów na różnorodność biologiczną;
- 5) przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności środowiska miejskiego, w tym przez lepsze dzielenie przestrzeni publicznej;
- 6) skutkuje podnoszeniem jakości życia i wpływa korzystnie na zdrowie publiczne, biorąc pod uwagę cele zrównoważonego rozwoju, oraz pozwala zapewnić, aby infrastruktura i usługi transportu miejskiego były bezpieczne, pewne i wygodne dla wszystkich, w tym dla grup społecznie wrażliwych i kobiet;
- 7) pozwala poprawić bezpieczeństwo i ochronę ruchu, szczególnie w odniesieniu do aktywnych i podatnych na zagrożenia użytkowników ruchu drogowego, w tym pieszych, rowerzystów, osób starszych, dzieci, osób z niepełnosprawnościami i o ograniczonej możliwości poruszania się, oraz usług i przestrzeni publicznych;
- 8) umożliwia ograniczenie uciążliwości spowodowanych przez transport, w tym zanieczyszczenia powietrza, hałasu, cząstek stałych i mikrodrobin plastiku, a także emisji gazów cieplarnianych oraz wpływa na zwiększenie efektywności energetycznej transportu;
- 9) przyczynia się do lepszej łączności i ogólnego funkcjonowania transeuropejskiej sieci transportowej oraz całego systemu transportu w Europie, zarówno w odniesieniu do pasażerów, jak i towarów.

3. Plan mobilności nie jest aktem prawa miejscowego.

Art. 86. 1. Plan mobilności jest dokumentem programowym, określającym politykę i listę zadań związku rozwojowego w zakresie:

- 1) transportu zbiorowego;
- 2) ruchu pieszego;
- 3) ruchu rowerowego;

- 4) multimodalności;
- 5) bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- 6) zmniejszenia zatorów komunikacyjnych;
- 7) optymalizacji parkowania;
- 8) logistyki miejskiej;
- 9) współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego wchodzącymi w skład związku rozwojowego na rzecz mobilności miejskiej;
- 10) edukacji i promocji zrównoważonej mobilności.

2. Plan mobilności zawiera w szczególności:

- 1) diagnozę obszaru związku rozwojowego, obejmującą analizę uwarunkowań polityki zrównoważonej mobilności miejskiej w zakresie transportu zbiorowego, ruchu zmotoryzowanego, rowerowego i pieszego, a także współpracy jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład związku rozwojowego na rzecz mobilności miejskiej;
- 2) opis sposobu uwzględniania dokumentów strategicznych związku rozwojowego, w tym strategii rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego;
- 3) scenariusze rozwoju mobilności wraz z oceną wpływu proponowanych środków;
- 4) cele rozwoju mobilności miejskiej oraz odpowiadające im kierunki działań;
- 5) listę zadań inwestycyjnych i organizacyjnych, wraz z ich opisami zawierającymi w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia: nazwę, podmioty realizujące, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość, opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1411), o ile dane te są możliwe do wskazania, a w razie potrzeby załącznik graficzny;
- 6) szacunkowe ramy finansowe planu mobilności wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych;
- 7) opis struktury zarządzania realizacją planu mobilności, z uwzględnieniem jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład związku rozwojowego oraz ich właściwych rzeczowo jednostek organizacyjnych;
- 8) opis sposobu zapewnienia udziału interesariuszy w procesie sporządzania i uchwalania planu mobilności;
- 9) system monitorowania i oceny planu mobilności;

- 10) opis sposobu realizacji planu mobilności w aktach prawa miejscowego jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład związku rozwojowego, w szczególności w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym poprzez opracowanie listy aktów prawnych koniecznych do uchwalenia lub zmiany.

Art. 87. W przypadku opracowania planu mobilności przez związek rozwojowy, gminy i powiaty, które wchodzą w skład związku rozwojowego, nie opracowują odrębnych planów mobilności.

Art. 88. 1. Projekt planu mobilności sporządza organ wykonawczy, a następnie przedkłada go zgromadzeniu w celu uchwalenia.

2. Organ wykonawczy przy sporządzaniu projektu planu mobilności współpracuje z:

- 1) jednostkami samorządu terytorialnego;
- 2) jednostkami pomocniczymi gmin, jeżeli zostały ustanowione;
- 3) operatorami transportu zbiorowego;
- 4) organizacjami społecznymi specjalizującymi się w problematyce dostępności, mobilności oraz transportu.

3. Organ wykonawczy związku rozwojowego przy sporządzaniu projektu planu mobilności organizuje konsultacje społeczne w każdej gminie wchodzącej w skład związku rozwojowego.

Art. 89. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób sporządzania diagnozy stanu transportu i mobilności, w tym mobilności powietrznej,
- 2) szczegółowy zakres i formę planu mobilności,
- 3) minimalne wymagania dotyczące wskaźników monitorowania realizacji planu mobilności - mając na uwadze potrzebę zapewnienia spójności planowania mobilności, porównywalności danych, efektywnego monitorowania realizacji planów mobilności oraz wspierania zrównoważonego i bezpiecznego systemu transportowego.

## DZIAŁ 4

### **Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowe**

#### Rozdział 1

#### **Zmiany w przepisach obowiązujących**

Art. 90. W ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 87 oraz z 2025 r. poz. 1173) w art. 28 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Związek rozwojowy może przekazywać instytucjom kultury środki finansowe w formie dotacji celowej na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji lub na realizację zadań i programów ważnych z punktu widzenia polityki rozwoju kultury oraz ochrony dziedzictwa kulturowego obszaru związku rozwojowego.”.

Art. 91. W ustawie z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 278, z późn. zm.) w art. 1 po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„2a. Przepisy ustawy dotyczące jednostek samorządu terytorialnego stosuje się odpowiednio do związków metropolitalnych oraz związków rozwojowych.”.

Art. 92. W ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1145, 1222, 1717 i 1881 oraz z 2025 r. poz. 1077 i 1080) art. 10 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Przepisy dotyczące jednostek samorządu terytorialnego stosuje się odpowiednio do związków jednostek samorządu terytorialnego, w tym związków metropolitalnych i związków rozwojowych.”.

Art. 93. W ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1684) dodaje się art. 75b i 75 c w brzmieniu:

„Art. 75b. 1. Powiat oraz gminy z obszaru powiatu mogą zawierać układ terytorialny w sprawie powierzenia powiatowi tożsamych przedmiotowo zadań publicznych.

2. Powiat, o którym mowa w ust. 1, przejmuje prawa i obowiązki gmin związane z powierzonymi zadaniami publicznymi, w tym kompetencje do stanowienia aktów prawa miejscowego oraz wydawania decyzji administracyjnych wskazanych w układzie terytorialnym.

3. Powiat oraz gminy, o których mowa w ust. 1, mogą, w drodze układu terytorialnego, postanowić o:



- 1) przekształceniu jednostek budżetowych lub samorządowych zakładów budżetowych tych jednostek samorządu terytorialnego odpowiednio w jednostkę budżetową lub samorządowy zakład budżetowy powiatu, o ile przedmiot ich działalności jest związany z powierzonymi powiatowi zadaniami publicznymi,
- 2) wspólnym prowadzeniu i finansowaniu odpowiedniej jednostki budżetowej lub zakładu budżetowego, o ile przedmiot ich działalności jest związany z powierzonymi powiatowi zadaniami publicznymi.

4. Gminy, o których mowa w ust. 1, mają obowiązek udziału w kosztach realizacji powierzonego zadania publicznego. Układ terytorialny określa zasady dokonywania rozliczeń finansowych, w tym kwoty dotacji poszczególnych gmin.

Art. 75c. 1. Miasto centralne będące miastem na prawach powiatu, które nie utworzyło związku rozwojowego, może zawrzeć układ terytorialny z powiatem, którego siedziba znajduje się na jego obszarze.

2. Układ terytorialny, o którym mowa w ust. 1, określa:

- 1) zasady współpracy miasta na prawach powiatu z powiatem w zakresie planowania zrównoważonego rozwoju miast, organizacji publicznego transportu zbiorowego oraz mobilności miejskiej,
- 2) zasady i terminy dokonywania uzgodnień w procesie sporządzania i uchwalania karty rozwoju, strategii rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego oraz planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego.

3. Miasto na prawach powiatu oraz powiat, o których mowa w ust. 1, mogą zawrzeć układ terytorialny w sprawie powierzania miastu na prawach powiatu lub powiatowi, o których mowa w ust. 1, zadań publicznych.

4. W zakresie nieuregulowanym do układu terytorialnego, o którym mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio art. 75b.”.

Art. 94. W ustawie z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1461) w art. 13:

- 1) po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:  
„2a) akty prawa miejscowego stanowione przez organ związku metropolitalnego i związku rozwojowego;”;
- 2) pkt 5 otrzymuje brzmienie:  
„5) wyroki sądu administracyjnego uwzględniające skargi na akty prawa miejscowego stanowionego przez: wojewodę i organy administracji niezespółonej, organ

samorządu województwa, organ powiatu, organ gminy, a także organ związku metropolitalnego i organ związku rozwojowego;”;

3) po pkt 6 dodaje się pkt 6a w brzmieniu:

„6a) porozumienia w sprawie wykonywania zadań publicznych zawarte:

- a) między związkiem metropolitalnym lub związkiem rozwojowym a jednostkami samorządu terytorialnego lub związkami tych jednostek,
- b) między związkiem metropolitalnym lub związkiem rozwojowym a organami administracji rządowej;”;

4) pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) uchwały budżetowe gminy, powiatu, województwa, związku metropolitalnego i związku rozwojowego oraz sprawozdanie z wykonania budżetu gminy, powiatu, województwa, związku metropolitalnego i związku rozwojowego;”;

5) po pkt 8 dodaje się pkt 8a w brzmieniu:

„8a) rozstrzygnięcia nadzorcze dotyczące aktów prawa miejscowego stanowionych przez jednostki samorządu terytorialnego i związki jednostek samorządu terytorialnego, w tym związki metropolitalne i związki rozwojowe;”.

Art. 95. W ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2025 r. poz. 647, 1080, 1812 i 1863) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 18 c dodaje się art. 18 ca i 18 cb w brzmieniu:

„18ca. 1. Dla obszaru związku rozwojowego można sporządzić plan adaptacji związku rozwojowego.

2. Do planów adaptacji związku rozwojowego przepisy art. 18a, art. 18b i art. 18c stosuje się odpowiednio, przy czym:

- 1) kompetencje rady gminy wykonuje zgromadzenie związku rozwojowego;
- 2) kompetencje wójta (burmistrza, prezydenta miasta) wykonuje organ wykonawczy związku rozwojowego.

Art.18cb. W przypadku opracowania planu adaptacji przez związek rozwojowy, gminy, które wchodzą w skład związku rozwojowego, nie opracowują miejskich planów adaptacji.”;

2) po art. 80c dodaje się art. 80d w brzmieniu:

„Art. 80d. Związki metropolitalne i związki rozwojowe mogą w ramach swojej działalności podejmować inicjatywy w kształtowaniu pozytywnego stosunku społeczeństwa do ochrony środowiska oraz popularyzować zasady tej ochrony.”.

Art. 96. W ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130, 1907 i 1940 oraz z 2025 r. poz. 527, 680, 1668 i 1847) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 8e w ust. 2 pkt 4 otrzymuje brzmienie:  
„4) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki metropolitalne i ich jednostki organizacyjne oraz związki rozwojowe i ich jednostki organizacyjne;”;
- 2) w art. 13i w ust. 3 w pkt 5 w lit. b tiret pierwsze otrzymuje brzmienie:  
„– zarządu związku metropolitalnego lub organu wykonawczego związku rozwojowego, jeżeli gmina jest członkiem tego związku;”;
- 3) w art. 38b w ust. 2 w pkt 2 dodaje się lit. e w brzmieniu:  
„e) zgromadzenia związku metropolitalnego lub zgromadzenia związku rozwojowego, w którego skład wchodzi gminy lub powiaty położone na terenie województwa.”.

Art. 97. W ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2025 r. poz. 198 i 1846) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 9:
  - a) pkt 3 otrzymuje brzmienie:  
„3) inne strategie rozwoju – dokumenty określające podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju, odnoszące się do sektorów, dziedzin, terytoriów lub rozwoju przestrzennego; ”,
  - b) pkt 6 otrzymuje brzmienie:  
„6) strategia rozwoju ponadlokalnego – dokument, o którym mowa w art. 10g ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, w art. 12a ust. 1 ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim (Dz. U. z 2025, poz. 186) i w art. 78 ustawy z dnia...o zrównoważonym rozwoju miast.”;
- 2) w art. 14a:
  - a) w ust. 1:
    - wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:  
„Strategiami rozwoju, o których mowa w art. 9 pkt 3, odnoszącymi się do terytoriów są w szczególności: ”,
    - pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) krajowa strategia rozwoju terytorialnego;”;

- ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Projekt krajowej strategii rozwoju terytorialnego opracowuje minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi, na okres niewykraczający poza okres obowiązywania średniookresowej strategii rozwoju kraju.”,

b) po ust. 2 dodaje się ust. 2a-2e w brzmieniu:

„2a. Krajową strategię rozwoju terytorialnego wdraża się przy pomocy planu implementacji krajowej strategii rozwoju terytorialnego, zwanego dalej „planem implementacji.

2b. Plan implementacji określa w szczególności:

- 1) zadania służące realizacji celów rozwojowych wobec terytoriów zdefiniowanych w krajowej strategii rozwoju terytorialnego;
- 2) organy odpowiedzialne za realizację zadań, o których mowa w pkt 1;
- 3) harmonogram realizacji zadań, o których mowa w pkt 1;
- 4) mechanizm monitorowania realizacji zadań, o których mowa w pkt 1.

2c. Projekt planu implementacji opracowuje minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego.

2d. Plan implementacji jest zatwierdzany przez Komitet Koordynacyjny do spraw Polityki Rozwoju.

2e. Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego przygotowuje raz w roku informację o realizacji planu implementacji i przedstawia ją do wiadomości Radzie Ministrów.”,

c) uchyla się rozdział 3a Krajowa polityka miejska,

d) w art. 35a:

- w ust. 2 dodaje się pkt 11 i 12 w brzmieniu:

„11) opiniowanie i zatwierdzanie planu implementacji krajowej strategii rozwoju terytorialnego;

12) opiniowanie i zatwierdzanie karty rozwoju.”,

- po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:

„4a. Przewodniczący może powoływać stałe podkomitety lub doraźne zespoły konsultacyjne, określając ich skład, zakres zadań i czas funkcjonowania.

Do udziału w pracach stałych podkomitetów lub doraźnych zespołów konsultacyjnych zapraszani są przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego i partnerów społeczno-gospodarczych jeżeli wymaga tego zakres zadań.”,

- ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Przewodniczący zaprasza do udziału w pracach Komitetu Koordynacyjnego przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i partnerów społeczno-gospodarczych, jeżeli wymaga tego zakres spraw będących przedmiotem prac.”.

Art. 98. W ustawie z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2025 r. poz. 1154 i 1847 ) w art. 7 po pkt 3 dodaje się pkt 3a w brzmieniu:

„3a) związki metropolitalne i związki rozwojowe;”.

Art. 99. W ustawie z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym (Dz. U. z 2025 r. poz. 126, 222, 340, 1813 i 1881) w art. 1 po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Przepisy ustawy dotyczące jednostek samorządu terytorialnego stosuje się odpowiednio do związków metropolitalnych i związków rozwojowych.”.

Art. 100. W ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1483, 1844 i 1846) w art. 4 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Przepisy dotyczące jednostek samorządu terytorialnego stosuje się odpowiednio do związków rozwojowych, związków metropolitalnych oraz związków gmin i powiatów.”.

Art. 101. W ustawie z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz. U. z 2025 r. poz. 285 i 1173) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 4:

a) w ust. 1 po pkt 28 dodaje się pkt 28a w brzmieniu:

„28a) związek rozwojowy – związek utworzony na podstawie ustawy z dnia .... o zrównoważonym rozwoju miast (Dz. U. ...);”.

b) w ust. 2 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) jednostce samorządu terytorialnego – należy przez to rozumieć również związek międzygminny, związek powiatów, związek powiatowo-gminny, związek rozwojowy lub związek metropolitalny;”;

2) w art. 9 w ust. 1 po pkt 4a dodaje się pkt 4aa w brzmieniu:

„4aa) związek rozwojowy, któremu powierzono zadanie organizacji publicznego transportu zbiorowego na mocy porozumienia z jednostką samorządu terytorialnego – w zakresie linii komunikacyjnej albo sieci komunikacyjnej na danym obszarze;”;

3) art. 9a otrzymuje brzmienie:

„Art. 9a. W przypadku opracowania planu transportowego przez związek rozwojowy lub związek metropolitalny:

- 1) gminy, związki międzygminne, powiaty lub związki powiatów, których obszar jest objęty związkiem rozwojowym lub związkiem metropolitalnym i które wchodzi w skład związku rozwojowego lub metropolitalnego, nie opracowują planów transportowych;
- 2) z dniem wejścia w życie tego planu tracą moc plany transportowe opracowane przez gminy, związki międzygminne, powiaty lub związki powiatów, których obszar jest objęty związkiem rozwojowym lub związkiem metropolitalnym i które wchodzi w skład związku rozwojowego lub związku metropolitalnego.”;

4) w art. 11 w ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) starostę, zarząd związku powiatów, zarząd związku powiatowo-gminnego, organ wykonawczy związku rozwojowego, zarząd związku metropolitalnego – uwzględnia się ogłoszony plan transportowy opracowany przez marszałka województwa,”;

5) w art. 13:

a) w ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) zaopiniowany przez organ wykonawczy związku rozwojowego albo zarząd związku metropolitalnego położonego na terenie województwa, o ile związek jest utworzony,”;

b) ust. 1a otrzymuje brzmienie:

„1a) Organ wykonawczy związku rozwojowego lub zarząd związku metropolitalnego przedstawia zgromadzeniu związku do uchwalenia projekt planu transportowego:

- 1) zaopiniowany przez marszałka właściwego województwa,
- 2) uzgodniony ze starostą sąsiadujących powiatów, zarządem sąsiedniego związku powiatów lub związku powiatowo-gminnego, o ile jest utworzony – w zakresie linii komunikacyjnych przebiegających na obszarze ich właściwości.”;

c) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3) Wójt, burmistrz, prezydent miasta lub zarząd związku międzygminnego przedstawia odpowiednio radzie gminy albo zgromadzeniu związku międzygminnego do uchwalenia projekt planu transportowego uzgodniony z właściwymi organami sąsiednich gmin, zarządem sąsiadującego związku rozwojowego lub związku metropolitalnego, związku międzygminnego lub zarządem sąsiedniego związku powiatowo-gminnego, o ile jest utworzony, w zakresie linii komunikacyjnych przebiegających na obszarach ich właściwości.”;

6) art. 15a otrzymuje brzmienie:

„Art. 15a. 1. Związek rozwojowy oraz związek metropolitalny ustanawiają zintegrowany system taryfowo-biletowy obowiązujący w granicach.

2. Organizatorzy gminnych i powiatowych przewozów pasażerskich na terenie związku rozwojowego i związku metropolitalnego są obowiązani do uczestnictwa w systemie taryfowo-biletowym, o którym mowa w ust. 1.

3. Wzajemne rozliczenia z tytułu uczestnictwa organizatorów gminnych i powiatowych przewozów pasażerskich w zintegrowanym systemie taryfowo-biletowym na terenie związku rozwojowego i związku metropolitalnego określa porozumienie zawarte odpowiednio przez związek rozwojowy lub związek metropolitalny z odpowiednią jednostką samorządu terytorialnego.

4. Do zintegrowanego systemu taryfowo-biletowego ustanowionego przez związek rozwojowy albo związek metropolitalny może przystąpić województwo i minister właściwy do spraw transportu.

5. Wzajemne rozliczenia z tytułu uczestnictwa województwa i ministra właściwego do spraw transportu w zintegrowanym systemie taryfowo-biletowym związku rozwojowego albo związku metropolitalnego określa porozumienie zawarte przez województwo lub ministra właściwego do spraw transportu ze związkiem rozwojowym albo związkiem metropolitalnym.”.

Art. 102. W ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. z 2024 r. poz. 1361, 1847 i 1881 oraz z 2025 r. poz. 303, 759 i 1199) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2 w pkt 15a lit. a otrzymuje brzmienie:

„a) jednostka samorządu terytorialnego, związek metropolitalny lub związek rozwojowy, lub”;

2) art. 133 otrzymuje brzmienie:

„Art. 133. Minister właściwy do spraw energii, przy udziale jednostek samorządu terytorialnego, ich związków, w tym związków metropolitalnych i związków rozwojowych, oraz zrzeszeń gmin opracowuje programy informacyjne, doradcze lub szkoleniowe informujące społeczeństwo o korzyściach i rozwiązaniach praktycznych związanych z rozwojem i wykorzystaniem energii z odnawialnych źródeł energii.”.

Art. 103. W ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 w ust. 2 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki metropolitalne i ich jednostki organizacyjne, związki rozwojowe i ich jednostki organizacyjne oraz organy doradcze i konsultacyjne gminy;”;
- 2) w art. 3 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Realizując zadania, o których mowa w ust. 1, gmina współpracuje z powiatem, województwem, związkiem metropolitalnym, związkiem rozwojowym, organami administracji rządowej oraz innymi podmiotami realizującymi na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.”.

Art. 104. W ustawie z dnia 16 maja 2019 r. o Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 402 i 1572 oraz z 2025 r. poz. 303) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1:
  - a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Przepisów ustawy nie stosuje się do przewozów realizowanych w ramach komunikacji miejskiej, z zastrzeżeniem możliwości objęcia dopłatą ze środków Funduszu powiatowych przewozów pasażerskich na odcinkach linii komunikacyjnej kończących bieg w mieście centralnym, o którym mowa w ustawie z dnia ... o zrównoważonym rozwoju miast (Dz. U. ... poz. ...).”;
  - b) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Ilekroć w niniejszej ustawie jest mowa o związku powiatowo-gminnym, należy przez to rozumieć także związek rozwojowy, o którym mowa w ustawie o zrównoważonym rozwoju miast.”;
- 2) w art. 2 pkt 3 otrzymuje brzmienie:



„3) organizator – organizatora publicznego transportu zbiorowego, o którym mowa w art. 7 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz. U. z 2025 r. poz. 285 i 1173), z wyłączeniem ministra właściwego do spraw transportu;”;

3) w art. 10a po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:

„4a. Jeżeli gmina należąca do związku rozwojowego lub powiat należący do związku rozwojowego powierzyli w drodze porozumienia organizację transportu zbiorowego związkowi rozwojowemu, związek rozwojowy składa wniosek, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, dotyczący odpowiednio gminnych przewozów pasażerskich lub powiatowych przewozów pasażerskich do właściwego wojewody.”;

4) w art. 11a po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. W przypadku wniosku dotyczącego powiatowych przewozów pasażerskich, o których mowa w art. 1 ust. 2, kryteria stosuje się w odniesieniu do części linii komunikacyjnej, która może podlegać dopłacie.”.

Art. 105. W ustawie z dnia z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. z 2019, poz. 1818 oraz z 2025 r. poz. 620) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 7 dodaje się art. 7a w brzmieniu:

„Art. 7a. 1. W przypadku, o którym mowa w art. 8 ust. 1 zdanie drugie, Program usług społecznych może zostać przyjęty przez zgromadzenie związku metropolitalnego lub związku rozwojowego w zakresie mu powierzonym.

2. Do programu usług społecznych przyjmowanego przez zgromadzenie związku metropolitalnego lub związku rozwojowego stosuje się odpowiednio art. 4–7.”;

2) w art. 8 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie określonych usług społecznych oraz koordynacji tych usług gmina może utworzyć jednostkę organizacyjną – centrum. Gmina będąca członkiem związku metropolitalnego lub związku rozwojowego może powierzyć utworzenie i prowadzenie centrum odpowiednio związkowi metropolitalnemu lub związkowi rozwojowemu.”;

3) w art. 9:

a) w ust. 1 dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) `gminy lub gmin, które powierzyły utworzenie i prowadzenie centrum związkowi metropolitalnemu lub związkowi rozwojowemu.”,

b) w ust. 2 w pkt 2 dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

- „3) pkt 3 – centrum tworzy się w trybie, o którym mowa w art. 13 ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim (Dz. U. z 2025 r. poz. 186), w art. 12 ustawy z dnia o związku metropolitalnym w województwie pomorskim (Dz. U. poz. ...) lub art. 43 ustawy o zrównoważonym rozwoju miast (...), albo przez utworzenie nowej jednostki organizacyjnej.”;
- 4) w art. 10 w pkt 3 dodaje się pkt 4 w brzmieniu:
- „4) ` ust. 1 pkt 3 – jest zawarcie porozumienia, na podstawie którego gmina lub gminy będące członkami związku metropolitalnego lub związku rozwojowego powierzają temu związkowi prowadzenie wybranych usług społecznych z co najmniej trzech zakresów, o których mowa w art. 2 ust. 1. Art. 11 stosuje się odpowiednio.”;
- 5) art. 15 i 16 otrzymują brzmienie:
- „Art. 15. Centrum, o którym mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2 i 3, może realizować usługi społeczne na rzecz gminy innej niż będąca stroną porozumienia, o którym mowa w art. 10 pkt 2 i 3, po uprzednim zawarciu przez tę gminę porozumienia z gminą, która utworzyła centrum lub ze związkiem metropolitalnym lub związkiem rozwojowym. Do porozumienia, o którym mowa w zdaniu pierwszym, art. 11 stosuje się odpowiednio.
- Art. 16. Centrum, o którym mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2 i 3 oraz ust. 3 pkt 2 i 3, może realizować wyłącznie usługi społeczne i działania związane z realizacją tych usług oraz działania wspierające.”;
- 6) art. 18 otrzymuje brzmienie:
- „Art. 18. Dyrektor centrum przedstawia corocznie radzie gminy, która utworzyła centrum, a w przypadku, o którym mowa w art. 8 ust. 1 zdanie 2, zgromadzeniu związku metropolitalnego lub związku rozwojowego, sprawozdanie z działalności centrum za poprzedni rok kalendarzowy oraz przedstawia wnioski wynikające z rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych. W przypadku centrum, o którym mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2 i 3, dokumenty, o których mowa w zdaniu pierwszym, przedstawia się w odniesieniu do każdej z gmin, która zawarła porozumienie, o którym mowa w art. 10 pkt 2 i 3, lub porozumienie, o którym mowa w art. 15.”;
- 7) w art. 20 ust. 4 otrzymuje brzmienie:
- „4. W przypadku centrum, o którym mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2 i 3, plan, o którym mowa w ust. 1, zawiera informacje w zakresie określonym w ust. 3 w odniesieniu do

każdej z gmin, która zawarła porozumienie, o którym mowa w art. 10 pkt 2 i 3, lub porozumienie, o którym mowa w art. 15.”;

- 8) w art. 21 ust. 4 i 5 otrzymują brzmienie:

„4. W przypadku centrum, o którym mowa w art. 9 ust. 1 pkt 2 i 3, diagnoza, o której mowa w ust. 1, zawiera informacje w zakresie określonym w ust. 3 w odniesieniu do każdej z gmin, która zawarła porozumienie, o którym mowa w art. 10 pkt 2 i 3, lub porozumienie, o którym mowa w art. 15.

5. Diagnoza, o której mowa w ust. 1, jest przekazywana wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) oraz radzie gminy, a w przypadku, o którym mowa w art. 8 ust. 1 zdanie drugie organom związku metropolitalnego oraz związku rozwojowego. Przed przekazaniem diagnozy centrum przeprowadza konsultacje diagnozy ze wspólnotą samorządową.”;

- 9) w art. 25 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Dyrektor centrum jest powoływany i odwoływany przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) gminy, która utworzyła centrum. W przypadku, o którym mowa w art. 8 ust. 1 zdanie drugie dyrektor centrum jest powoływany i odwoływany przez zarząd związku metropolitalnego lub organ wykonawczy związku rozwojowego.”;

- 10) w art. 26:

- a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Wójt (burmistrz, prezydent miasta), a w przypadku, o którym mowa w art. 8 ust. 1 zdanie drugie przewodniczący zarządu związku metropolitalnego lub organ wykonawczy związku rozwojowego udziela dyrektorowi centrum upoważnienia do prowadzenia postępowań w indywidualnych sprawach dotyczących usług społecznych określonych w programach usług społecznych, w tym do wydawania decyzji administracyjnych.”,

- b) w ust. 2 w pkt 2 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„ust. 1 pkt 2 i 3 oraz ust. 3 pkt 2 – wójt (burmistrz, prezydent miasta), a w przypadku, o którym mowa w art. 8 ust. 1 zdanie drugie, przewodniczący zarządu związku metropolitalnego lub organu wykonawczego związku rozwojowego.”,

- c) w ust. 4:

– pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) wójt (burmistrz, prezydent miasta), a w przypadku, o którym mowa w art. 8 ust. 1 zdanie drugie – przewodniczący związku metropolitalnego lub

organu wykonawczego związku rozwojowego, może udzielić dodatkowo innemu pracownikowi centrum;”;

– w pkt 2 lit. b otrzymuje brzmienie:

„b) wójt (burmistrz, prezydent miasta), a w przypadku, o którym mowa w art. 8 ust. 1 zdanie drugie – przewodniczący związku metropolitalnego lub organu wykonawczego związku rozwojowego, może udzielić dodatkowo innemu pracownikowi centrum.”.

## Rozdział 2

### **Przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowe**

Art. 106 1. Krajowa strategia rozwoju regionalnego, o której mowa w art. 14a ust. 1 pkt 1 ustawy zmienianej w art. 97, obowiązująca w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, staje się krajową strategią rozwoju terytorialnego w rozumieniu niniejszej ustawy.

2. Planu implementacji, o którym mowa w art. 14a ust. 2a ustawy zmienianej w art. 97, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie opracowuje się dla strategii rozwoju regionalnego, o której mowa w art. 14a ust. 1 pkt 1 ustawy zmienianej w art. 97, obowiązującej w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 107. Strategie rozwoju ponadlokalnego obejmujące obszar gmin wchodzących w skład związku rozwojowego, obowiązujące w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, zachowują moc do czasu wejścia w życie strategii rozwoju ponadlokalnego związku rozwojowego, o której mowa w art. 78.

Art. 108. 1. Związek rozwojowy z dniem utworzenia staje się organizatorem publicznego transportu zbiorowego, o którym mowa w ustawie z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz. U. z 2025 r. poz. 285, 1173 i 1843). W okresie 2 lat od dnia utworzenia związku rozwojowego należące do niego jednostki samorządu terytorialnego ustalają ze związkiem rozwojowym, które zadania w zakresie publicznego transportu zbiorowego gminy lub powiatu są realizowane przez związek rozwojowy, a które są przez niego koordynowane. Zadania są realizowane w trybie, o którym mowa w art. 23.

Art. 109. Wojewoda właściwy miejscowo ze względu na siedzibę związku rozwojowego w roku utworzenia związku może udzielić związkowi rozwojowemu dotacji celowej na działania związane z utworzeniem związku rozwojowego, w tym organizacją biura, w wysokości 200 tys. zł.

Art. 110. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2027 r.

Za zgodność pod względem prawnym,  
legislacyjnym i redakcyjnym

Katarzyna Lenart, Z-ca Dyrektora Departamentu Prawnego  
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Załącznik do ustawy z dnia.... (Dz. U. ....)

Lista miast, na podstawie miast wskazanych w projekcie średniookresowej strategii rozwoju kraju pt. „Strategia Rozwoju Polski do 2035 roku”, jako kluczowe dla wzmocnienia policentrycznej struktury osadniczej kraju (OSI wsparcia dla policentrycznej sieci miast i ich obszarów funkcjonalnych). Poniższa lista nie obejmuje miast w ramach Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz miast wchodzących w skład Stowarzyszenia Obszaru Metropolitalnego Gdańsk Gdynia Sopot.

1. Bełchatów
2. Biała Podlaska
3. Białystok
4. Bielsko-Biała
5. Bolesławiec
6. Bydgoszcz
7. Chełm
8. Chojnice
9. Ciechanów
10. Cieszyn
11. Częstochowa
12. Elbląg
13. Ełk
14. Głogów
15. Gniezno
16. Gorzów Wielkopolski
17. Grudziądz
18. Inowrocław
19. Jelenia Góra
20. Kalisz
21. Kędzierzyn-Koźle
22. Kielce
23. Kołobrzeg
24. Konin
25. Koszalin
26. Kraków

27. Krosno
28. Kutno
29. Kwidzyn
30. Legnica
31. Leszno
32. Lubin
33. Lublin
34. Łomża
35. Łódź
36. Mielec
37. Nowy Sącz
38. Nowy Targ
39. Nysa
40. Olsztyn
41. Opole
42. Ostrołęka
43. Ostrowiec Świętokrzyski
44. Ostrów Wielkopolski
45. Oświęcim
46. Piła
47. Piotrków Trybunalski
48. Płock
49. Poznań
50. Przemyśl
51. Puławy
52. Racibórz
53. Radom
54. Radomsko
55. Rybnik
56. Rzeszów
57. Sanok
58. Siedlce
59. Sieradz

60. Skarżysko-Kamienna
61. Skierniewice
62. Słupsk
63. Stalowa Wola
64. Starachowice
65. Starogard Gdański
66. Suwałki
67. Szczecin
68. Szczecinek
69. Świdnica
70. Tarnobrzeg
71. Tarnów
72. Tomaszów Mazowiecki
73. Toruń
74. Wałbrzych
75. Warszawa
76. Włocławek
77. Wrocław
78. Zakopane
79. Zamość
80. Zawiercie
81. Zielona Góra
82. Żyrardów